

Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė, Inga Gresienė, Saulius Žukas

LITERATŪRA

MANO NUOSTABUS PASAULIS

Vadovėlis **5** klasei
PIRMA DALIS

baltos lankos

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, įskaitant padarymą viešai prieinamais kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas parduant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn. Draudžiama ši kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Redaktorė

Rūta Krasnovaitė

Viršelio iliustracija

Eglė Gelažiūtė-Petrauskienė

© Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė,
Inga Gresienė, Saulius Žukas, 2016

© Baltų lankų vadovėliai, 2016

ISBN 978-609-470-028-6

Turinys

Pratarmė 6

Žodis mokytojui 9

I. Tėti, mama, jūs nuostabūs... 10

1. Svajonės apie tėvus 12

Astrida Lindgren. „Mijo, mano Mijo“ (ištrauka) 12

2. Pamestinuko dalia 22

Čarlzas Dikensas. „Oliverio Twisto nuotyčiai“ (ištrauka) 22

3. Pokalbis apie didelės šeimos gyvenimą 29

Vanda Juknaitė. „Tariamasi iš tamsos“ (ištraukos) 29

4. Svajonė apie didelę šeimą 35

Bitė Vilimaitė. „Daug vaikų“ 35

5. Kokie tėvai yra, kokie galėtų būti 40

Gendrutis Morkūnas. „Vasara su Katšuniu“ (ištrauka) 40

6. Eilėraščiai apie tėvus ir vaikus 46

Valdemaras Kukulas. „Vienatvė“ 47

Judita Vaičiūnaitė. „Gėlė“ 49

Juozas Erlickas. „Kas užvis geriausia“ 51

7. Vaiko atsidavimas 54

Juozas Tumas-Vaižgantas. „Pragiedruliai“ (ištrauka) 54

8. Džiugus buvimas kartu 61

Viljamas Sarojanas. „Tėti, tu keistuolis“ („Lietus“) 61

Įsivertiname 66

II. Kai liekam vieni 68

1. Aš ir kiti 70

Bitė Vilimaitė. „Kačiukas“ 70

2. Skaudžios vaikystės patirtys 78

Jonas Biliūnas. „Kliudžiau“ 78

3. Nebe žaidimai... 84

Džeimsas Fenimoras Kuperis. „Paskutinis mohikanas“ (ištrauka) 84

4. Kai nugali baimę 88

Antanas Vaičiulaitis. „Vakaras sargo namely“ 88

5. Pasilikus namuose 96

Liutauras Degėsys. „Vaiduoklis“ 97

„Dainelė apie užtrauktuką“ 100

Sigitas Geda. „Vakaras prie televizoriaus“ 103

6. Kai pasijunti suaugęs 107

Vytautė Žilinskaitė. „Viso pasaulio tetos“ (ištrauka) 107
7. Savęs atradimas 114
Ieva Simonaitytė. „O buvo taip“ (ištrauka) 114
8. Gyvybės paslaptys 127
Rėjus Bredberis. „Pienių vynas“ (ištrauka) 127
Įsivertiname 140

III. Mokykla ir draugai 142

1. Ar tikrai nesinori mokytis? 144
Viljamas Sarojanas. „Tėti, tu keistuolis“ („Mokykla“) 144
2. Kodėl verta eiti į mokyklą 148
Edmondas de Amičis. „Širdis“ (ištrauka) 148
3. Iš mokyklos istorijos 151
„Odė rykštei“ 152
Vytautas Jakelaitis. „Mokytojai ir mokiniai“ (ištraukos) 154
Geto mokykla 160
4. Apie nuostabų mokytoją 162
Rimvydas Stankevičius. „Mokytojo dienos“ 162
5. Eilėraščiai apie mokyklą 166
Paulina Žemgulytė. „Į mokyklą“ 166
Sigitas Poškus. „Keistumai“ 168
6. Nesupratingi mokytojai 171
Frensė Hodžson Bernet. „Mažoji princesė“ (ištrauka) 171
7. Žaidimas atskleidžia gyvenimo vertybes 179
Petras Cvirka. „Vaikų karas“ 179
8. Pirmosios meilės 204
Pėteris Hertlingas. „Benas myli Aną“ (ištrauka) 204
9. Mokykliniai pokštai 211
Ėrichas Kestneris. „Skrajojanti klasė“ (ištrauka) 211
Įsivertiname 220

IV. Mokykla be mokyklos – kasdienė išmintis 222

1. Vaizdingi posakiai arba frazeologizmai 224
2. Kodėl darbšti kaip bitė, o gudri kaip lapė? 225
„Bitė darbininkė“ 225
„Kas yra bičiulis?“ 226
„Bitės ginklas“ 227
Bitė literatūroje 227
Janina Degutytė. „Bitė“ 227

Jonas Mekas. „Ramu“ 228
Lapė gudruolė 230
Ezopas. „Varna ir lapė“ 230
„Lapė ir vynuogės“ 231
Džanis Rodaris. „Lapė fotografė“ 232
3. Pasakojimai-pamokos apie žvėris ir žmones 234
Ezopas. „Povas ir gervė“ 235
„Žiogas ir skruzdės“ 236
„Nendrė ir alyvmedis“ 236
„Nesutarią žemdirbio vaikai“ 237
„Žmogus ir liūtas“ 238
„Keleiviai ir lokys“ 238
„Piemens juokai“ 239
Simonas Stanevičius. „Žmogus ir levas“ 240
„Levas ir žmogus“ 241
4. Liaudies „protų mūšiai“ 243
Mįslės 243
5. Linksmosios poezijos pamokos 248
Sigitas Geda. „Vaikai po lelijom“ 248
Vladas Braziūnas. „Kuosa Kro nuklauso vaiko mintis“ 251
Greitakalbės 285
Vytautas Kernagis. „Geri vyrai“ 256
Mindaugas Valiukas. „Štilis“ 261
7. Juokas – dalykas rimtas 262
Anekdotai 262
Įsivertiname 268

Pratarmė

Mieli penktokai, jūs jau puikiai skaitote ir mokate aptarti literatūros kūrinį. Dabar eisime toliau. Skaitysime truputį atidžiau, stengsimės geriau suprasti tai, ką skaitome, vis daugiau laiko skirsime kūrybiškam rašymui. Taip pat kviesime lyginti skaitomus tekstus ir, jais remiantis, diskutuoti apie jums rūpimas gyvenimo problemas.

Aptardami skaitomą tekstą, eisime mažais žingsneliais, bet vien jais nesitenkinsime. Nesunkiai įveikiamas užduotis lydės ir aukštesniųjų gebėjimų reikalaujantys klausimai, kūrybinės užduotys.

Į vadovėlį stengėmės atrinkti įdomius tekstus, kurie padėtų jums geriau pažinti save ir supantį pasaulį. Įvairių šalių, skirtingų laikotarpių autorių kūriniai suskirstyti temomis. Juose pristatomos įvairios nuomonės – tai leidžia į keliamus klausimus pažvelgti skirtingai, skatina diskutuoti, kritiškai vertinti aptariamus dalykus.

Aptardami literatūros kūrinius, ieškosime reikalingų žinių apie autorių, jo gyvenimo aplinką, kelsime hipotezes, kaip suprasti kūrinį ar jo dalį, kviesime pagrįsti siūlomas hipotezes ar pasiginčyti, kuris teksto supratimas yra tinkamesnis. Mūsų manymu, diskutuoti verta ir apie kūrinyje atskleidžiamas vertybes, kūrinio temą, pagrindinę mintį, kitus dalykus, padedančius suvokti kūrinį. Nesiekiame vienintelės kūrinio interpretacijos, bet mokome atidžiai skaityti ir interpretuoti, ugdytis gebėjimą savarankiškai atlikti nežinomo teksto suvokimo užduotis.

Kiekvienas skyrius pradedamas trumpu tekstu. Jame aptariama, apie ką bus kalbama. Šį tekstą lydi skyrelis **Kaip suprasti?** Čia pristatomos naujos sąvokos, pavyzdžiui, „pasakotojas“, „eilėraščio kalbantysis“, apibūdinami literatūros žanrai ir pan. Kiekvienas skyrius baigiamas rubrika **Įsivertiname**. Joje pateikiamos užduotys, skatinančios dar kartą apžvelgti skyriaus medžiagą ir įsivertinti, ką naujo sužinojote, išmokote, kokius gebėjimus išsiugdėte.

Visi aptariami tekstai kairėje yra sunumeruoti – taip pažymėti epizodai, kad būtų lengviau dirbti su tekstu. Po kiekvieno teksto pateikiami jį suvokti padedantys klausimai. Jie suskirstyti į dvi dalis – **Aptariame tekstą** ir **Apibendriname**.

Pirmoji klausimų ir užduočių dalis – „Aptariame tekstą“. Čia klausimai nėra sudėtingi, bet jie kviečia atidžiau perskaityti kūrinį, atpažinti svarbias detales, išsiaiškinti sunkiau suprantamus žodžius ar posakius. Šios dalies klausimuose laužtiniuose skliaustuose nurodomai teksto epizodai, susiję su pateikiamomis užduotimis. Aptariant eilėraščius, klausimų numerius sudaro du skaičiai: pirmasis skaičius nurodo posmą, apie kurį kalbama, antrasis – tam posmui skirto klausimo numeris.

Minėti klausimai padeda ruošti platesniam ir gilesniam teksto aptarimui – antrajai klausimų ir užduočių daliai „Apibendriname“. Čia jau kalbama apie teksto visumą, nagrinėjamas veiksmas, jo aplinkybės, veikėjai, jų santykiai, pasakojimo pobūdis, lyginami tos pačios tematikos tekstai, svarstomos tekste keliamos problemos. Esate kviečiami vertinti, remtis savąja patirtimi. Taip pat klausama, kokia teksto tema, pagrindinė mintis. Suprasdami, kaip kartais nelengva apčiuopti kūrinio temą ir pagrindinę mintį, kai kur siūlome pasirinkti kurį nors iš siūlomų temos ar pagrindinės minties variantų. Savo pasirinkimą turėsite paaiškinti, pagrįsti arba galėsite siūlyti ir savo variantą.

Tarp klausimų ir užduočių įsiterpia dvi rubrikos – **Tyrimas** ir **Diskusija**. Pirmoji kviečia išsiaiškinti sunkiai suprantamas teksto vietas, pasidomėti kūrinio kontekstu, kūrinyje esančiomis užuominomis ir pan. „Diskusijos“ rubrika dažniausiai siūlo pašnekesį apie tekste svarstomas vertybes, kviečia jus išsakyti savo nuomonę.

Teksto aptarimas baigiamas įvairiomis rašymo užduotimis – **Rašome tekstą**. Pasiūlysime ir rašymo pavyzdžių, kai dalis teksto jau duodama, o jums belieka parašyti trūkstamas dalis.

Tikimės, kad literatūros skaitymas jums taps įdomia, įtraukiančia ir kūrybingumą skatinančia veikla.

Aptariama, apie ką bus kalbama

Žodis mokytojui

Šioje pagal naująją Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą parengtoje mokymo priemonėje, kurią leidykla pateikė svarstyti ekspertams kaip vadovėlį, rasite daugybę penktokams patrauklių skirtingo pobūdžio tekstų ir užduočių. Tekstų ir užduočių įvairovė pagelbės mokant atidžiojo skaitymo, ugdat kritinį mąstymą, emocinį intelektą bei kūrybingumą, motyvuojant skaityti ir diskutuoti aktualiomis temomis.

Knygoje pateikiama medžiaga sudaro daug galimybių ir suteikia impulsų mokytojui dirbti kūrybiškai: pasirinkti tekstus, klausimus ir užduotis, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą. Pateikiamos užduotys padeda ugdyti mokinių gebėjimą suvokti skirtingus tekstus, domėtis jų kontekstais, patiems tyrinėti ir atrasti. Perskaitytus kūrinius lydi su jais susijusios įvairios žaismingos teksto kūrimo užduotys.

Šio vadovėlio naujovė – elektroninis vadovėlio priedas su komentarais, pratybų užduotimis, papildoma mokomąja medžiaga: tekstais apie rašytojus ir jų kūrybą, nuotraukomis, vaizdo ir garso įrašais. Čia taip pat yra dauginti parengti užduočių lapai, lentelės, kuriamų tekstų pavyzdžiai. Šios elektronine forma pateikiamos papildomos užduotys atstoja tradicinį pratybų sąsiuvinį.

Tikimės, kad ši knyga suteiks atradimo džiaugsmo kūrybiškiems mokiniams ir mokytojams.

Iškrysiu Tėti, mama, jūs nuostabūs...

Turėti mamą ir tėtį – pati didžiausia džiaugsmas. Protaiptais ju būna nutylėjus trumpam ar ilgai, kartais ir nęgįžtamai. Kaip tai išvengti, kaip būti gilesni? Čia šiuo žinu pagalboms yra literatūra. Išmokti skaityti ir apie vaikų džiaugsmus, saugumo jausmą glaudžiantis prie tėvų, ir apie neįsivaizduojamus ar neįsivaizduojamus vaikus, ir svarbiausia – apie meilės meilumą, meilumą ir šilumą.

Literatūra padeda ir patyris nuostabią. Rašytojai pasakoja, kaip jaučiasi ir kaip elgiasi džiaugsmo vaikai, kai jam norima, kai ju pamišta ir norėjimas ar viltis visada negal atšlyti bangų tamsoje. Kokias brangų tuos metus išleista pagybos vaikui? Kaip tada norisi (išlaukti) tolimą svajonę bei, kuriuo vėl justum būviki šilumą.

Skaitydami šios vadovėlio daleles teksto pagalvokite ir apie savo ar savo draugus. Papasakokite apie gyvenimus jausmus ir suprasite, kaip jaučiasi kiti.

Skyriaus pradžia

Teksto epizodas, susijęs su pateikiamomis užduotimis

Klausimai atidžiam teksto skaitymui

Klausimai, kviečiantys diskutuoti, išsakyti savo nuomonę

Rašymo užduotys

Užduotys, skatinančios pasidomėti ir sužinoti daugiau

Autoriaus pristatymas

Klausimai platesniam ir gilesniam teksto aptarimui

Įsivertinimo užduotys ir schema

I skyrius

Tėti, mama, jūs nuostabūs...

Turėti mamą ir tėtį – pats didžiausias džiaugsmas. Protarpiais jie būna nutolę trumpesnį ar ilgesnį laiką, kartais ir negrįžtamai.

Kaip tai iškeisti, ką apie tai galvoti? Čia tikras jūsų pagalbininkas yra literatūra: knygoje skaitome ir apie vaikų džiaugsmus, saugumo jausmą glaudžiantis prie tėvų, ir apie neretas tėvų keistenybes ar nedidelius nesusipratimus su vaikais. O svarbiausia – apie niekuo nepakeičiamą mamos ir tėčio meilę.

Literatūra padeda ir patyrus nuoskaudą. Rašytojai pasakoja, kaip jaučiasi ir kaip elgiasi skriaudžiamas vaikas, kai jam nesaugu, kai jis pamirštas ir nemylimas ar visai vienas negali užmigti baugioje tamsoje. Kokia brangi tuo metu ištiesta pagalbos ranka! Kaip tada norisi iškeliauti į tolimą svajonių šalį, kurioje vėl justum tėvišką šilumą.

Skaitydami šios vadovėlio dalies tekstus pagalvosite ir apie save ar savo draugus. Papasakosite apie išgyventus jausmus ir suprasite, kaip jaučiasi kiti.

Kaip suprasti?

Tekstų būna skirtingų: tai mamos raštelis, ko nupirkti parduotuvėje; patarimai, kaip naudotis nauju išmaniuoju telefonu; skelbimas ant žibinto stulpo, kad dingo šuniukas; žodinis uždavinys matematikos vadovėlyje; reklamos pranešimas su spalvinga nuotrauka; anekdotas; pasaka ar apsakymas, eilėraštis ar drama.

Šiuos tekstus suprantame skirtingai, nes nevienodas jų turinys ir sandara, parašymo ir skaitymo tikslas. Skaityti jūs jau mokate ir daug ką suprantate, todėl galima žengti toliau. Jei norite gerai ką nors perprasti, reikia mokytis skaityti atidžiai ir įsidėmėti. Tada nesunku palyginti perskaitytus dalykus ir pasirinkti svarbiausius. Lengviau atspėti, ką autorius iš tiesų turėjo galvoje, nors tiesiai nepasakė. O aptardami tekstą pratinėsime drąsiau reikšti savo nuomonę, vertinti veikėjus ir jų poelgius. Prisiminsime ir savo patirtį.

Pirmoje vadovėlio dalyje „Tėti, mama, jūs nuostabūs“ pakartosime, kas kalbėta apie įvairius tekstus pradinėje mokykloje.

Atidžiai skaitydami pirmojo skyriaus tekstus ir atlikdami užduotis, jūs ugdysitės šiuos gebėjimus:

- atskirti tikrovišką pasakojimą nuo pasakiško (fantastinio), o prozinį pasakojimą – nuo eilėraščio;
- aptarti veiksmo laiką ir vietas;
- apibūdinti veikėjus, suprasti jų poelgių priežastis ir pasekmes;
- rašyti dalykinį ir asmeninį laišką.

1. SVAJONĒS APIE TĒVUS

Švedų rašytoja **Astrida Lindgren** (1907–2002 m.) – viena žymiausių vaikų literatūros kūrėjų visame pasaulyje. Ji parašė daug knygų, kurių veikėjai tapo legendiniais. Jau ne viena karta užaugo su Karlsu, Pepe Ilgakojine, Emiliu iš Lionebergos ir kitais. Pagal jos kūrinius statomi filmai, kuriams spektakliai. Pati autorė pelnė kelias dešimtis apdovanojimų, yra įsteigta Astridos Lindgren vardo premija.

Mijo, mano Mijo

Kūrinyje „Mijo, mano Mijo“ pasakojama apie tėvų netekusį berniuką ir jo kelionę į svajonių šalį. Pateikiama ištrauka – šio pasakojimo pradžia.

Skaitydami ją, atkreipkite dėmesį į pagrindinio veikėjo vardus. Kokių dar yra veikėjų? Į kokias grupes juos suskirstytumėte? Kodėl?

Jis keliauja per dieną ir naktį

- 1 Kažin, ar pernai spalio penkioliktą kas nors klausėsi radijo? Ar girdėjo pranešimą, kad dingio berniukas? Štai kas buvo pasakyta: „Stokholmo policija ieško devynmečio Bu Vilhelmo Ulsono, kuris vakar apie aštuonioliktą valandą dingio iš savo namų Uplando gatvėje 13. Bu Vilhelmas Ulsonas šviesiaplaukis, mėlynų akių, tuo metu dėvėjo trumpas rudas kelnes, pilką megztinį ir raudoną kepurėlę. Ką nors žinantys apie pradingėlį, malonėkite pranešti policijos paieškų skyriui.“
- 2 Štai kaip jie pasakė. Bet ką nors žinančių apie Bu Vilhelmą Ulsoną neatsirado. Jis buvo dingęs. Ir niekas niekada nesužinojo, kur jis iškeliavo. Ir niekas nežino. Daugiau už mane. Nes aš ir esu Bu Vilhelmas Ulsonas.
- 3 Kaip būtų gera, kad galėčiau viską papasakoti nors Benkai. Aš su juo žaisdavau. Jis taip pat gyvena Uplando gatvėje. Tikras jo vardas

Bengtas, bet visi vadina Benka. Žinoma, ir į mane niekas nesikreipia Bu Vilhelmai Ulsonai. Sako tiesiog Bose.

- 4 Tikriau, sakydavo, tą turėjau galvoje. Dabar, kai esu dingęs, juk nebegali nieko sakyti. Tik teta Edla ir dėdė Sikstenas vadindavo mane Bu Vilhelmu. Beje, dėdė Sikstenas niekaip nevadindavo. Juk jis niekada nekalbindavo manęs.

- 5 Aš buvau tetos Edlos ir dėdės Siksteno augintinis. Patekau pas juos vienų metų. Iki tol gyvenau vaikų namuose. Iš ten teta Edla ir pasiėmė mane. Tiesa, ji norėjo mergaitės, bet negavo. Užtat paėmė mane. Nors dėdė Sikstenas ir teta Edla nemylė berniukų. Bent jau tokių, kai jiems aštuoneri ar devyneri metai. Jie manė, kad per daug triukšmo namuose, kad prinešu purvo, grįžęs iš Tegnerio parko, kur žaisdavau, kad išmėtau visur savo drabužius, per garsiai kalbu ir juokiuosi. Teta Edla nuolatos kartodavo, jog tai buvo nelaimės diena, kai atkeliavau į šiuos namus. Dėdė Sikstenas nieko nekalbėdavo. Tiesa, kartais sakydavo:

– Ei tu, nešdinkis šalin, kad tavęs nematyčiau.

- 6 Aš daugiausia buvodavau pas Benką. Jo tėtis visad noriai su juo kalbėdavosi, padėdavo jam statyti lėktuvo modelį, ant virtuvės durų žymėdavo, kiek Benka užaugo, ir taip toliau. Benka galėjo kiek širdis geidžia juoktis, čiaušketi, mėtyti drabužius. Tėtis vis tiek jį mylėjo. Ir vaikai galėdavo ateiti pas Benką į namus pažaisti. Pas mane niekam nevalia buvo lankytis, nes teta Edla sakė nenorinti, kad vaikai aplink lakstyty. Dėdė Sikstenas jai pritardavo. „Gana jau mūsiškio vaikigali“, – sakydavo jis.
- 7 Kartais vakare, kai nueidavau gulti, labai norėdavau, kad Benkos tėtis būtų ir mano tėtis. Ir vis galvodavau, koks buvo mano tikrasis tėtis, kodėl aš negalėjau gyventi su juo ir savo tikrąja mama, o patekau į vaikų namus ir galiausiai pas tetą Edlą ir dėdę Siksteną. Teta Edla sakė, jog mama numirė man gimus. O kas tėtis, girdi, niekas nežinąs, taip ji kalbėjo. „Bet gali nutuokti, koks valkiozas“, – pasakė ji. Aš nekenčiau tetos Edlos, kad ji šitaip kalbėjo apie mano tėtį. Gal ir tiesa, kad mama numirė man gimus. Bet žinojau, kad tėtis nebuvo valkiozas. Kartais gulėdamas verkdavau jo.
- 8 Ypač gera man buvo teta Lundin iš daržovių krautuvės. Retkarčiais duodavo man saldumynų, vaisių.

- 9 Dabar, po visko, galvoju, kas toji teta Lundin iš tikrųjų yra. Nes pernai tą dieną nuo jos ir prasidėjo.
- 10 Tą dieną teta Edla kelis sykius pakartojo, kokią nelaimę atnešiau į jų namus. Šeštai valandai baigiantis ji liepė man nubėgti į kepyklą Drotningo gatvėje ir nupirkti tokių skrebučių, kuriuos ji mėgo. Aš užsidėjau savo raudoną kepurėlę ir išdrožiau.
- 11 Eidamas pro daržovių krautuvę pamačiau tetą Lundin stovinčią tarpduryje. Ji suėmė man smakrą ir ilgai keistai į mane žiūrėjo. Paskui tarė:
- Ar nori obuolio?
 - Taip, noriu, – atsakiau. Ir ji man davė nepaprastai gražų raudoną obuolį. Po to tarė:
 - Ar neįmestum man atvirlaiškio į pašto dėžutę?
 - Aišku, mielai, – atsakiau. Tada ji parašė keletą eilučių atviruke ir padavė man.
 - Sudie, Bu Vilhelmai Ulsonai, – tarė teta Lundin. – Sudie, Bu Vilhelmai Ulsonai.
- Kaip keistai. Juk paprastai vadindavo tik Bose.
- 12 Aš pasileidau link pašto dėžutės kitam kvartale. Kišdamas atviruką pastebėjau, kad jis spindi ir žioruoja kaip ugnis. Iš tiesų tetos Lundin raidės švytėjo tartum liepsna. Nesusiturėjau neperskaitęs. Štai kas buvo parašyta atviruke:
- 13 *Tolių Šalies Karaliui*
Tas, kurio ilgai ieškojai, atvyksta. Jis keliaus per dieną ir naktį, o rankoje kaip ženklą turės spindintį auksinį obuolį.
- 14 Nesupratau nė žodžio. Tik kažkodėl pasidarė labai šalta. Kuo greičiau įmečiau atvirlaiškį į dėžutę.
- Kas toks keliauja per dieną ir naktį? Ir kas turi rankoje auksinį obuolį?
- 15 Tada žvilgtelėjau į obuolį, kurį gavau iš tetos Lundin. Obuolys buvo auksinis. Jis buvo iš aukso, sakau. Rankoje laikiau spindintį auksinį obuolį.
- 16 Ir vos nepravirkau. Neverkiau, bet nedaug trūko. Pasijutau toks vienišas. Nuėjęs atsėdau ant suoliuko Tegnerio parke. Čia nebuvo nė gyvos dvasios. Visi išsiskirstę po namus valgyti pietų. Parke tvyrojo

- 17 prietėmis, dulksnojo lietus. O aplink languose švietė žiburiai. Tik aš vienas sėdėjau tamsoje. Vientulis. Vienų vienas su auksiniu obuoliu, su kuriuo nežinojau ką daryti.

Susimąstęs atsargiai pasidėjau jį šalia savęs ant suolo. Netoliese buvo žibintas, ir jo atspindys nušvietė mane su obuoliu. Bet nušvietė ir dar kai ką ant žemės. Tai buvo paprasčiausias alaus butelis, aišku, tuščias. kažkas buvo įgrūdęs į jo kaklelį pagaliuką. Tikriausiai kas nors iš vaikų, kurie žaisdavo Tegnerio parke priešpiečiais. Aš paėmiau butelį ir perskaičiau etiketę. „Antros klasės Stokholmo alaus daryklos akcinė bendrovė“. Ir tada, beskaitydamas, pamačiau, jog butelyje kažkas kruta.

Knygoje „Tūkstantis ir viena naktis“, kurią buvau pasiskolinęs bibliotekoje, skaičiau apie dvasią, uždarytą butelyje. Bet juk tai buvo tolimoj Arabijoje, prieš tūkstančius metų ir, ko gero, ne kokiam paprastam alaus butelyje. O Stokholmo alaus daryklos buteliuose vargu ar rasi dvasių. Bet šiame tikrai buvo. Garbės žodis, butelyje tūnojo dvasia. Ir aiškiai norėjo ištrūkti. Ji rodė pirštu į medgalį butelio kaklelyje ir gailiai žvilgčiojo į mane. Betgi aš nebuvo praręs prieš dvasių, užtat kone bijojau traukti kamštį. Vis dėlto galų gale įsidrašinai, ir dvasia šnioksdama ištrūko iš butelio, tada ėmė augti, augti, kol pasidarė didesnė už visus namus aplink Tegnerio parką. Dvasios tokios yra, jos gali susitraukti ir tilpti butelyje, o po akimirkos užaugti didesnės už didžiausią namą.

- 18 Niekas nepatikės, kaip aš nusigandau. Drebjau visas. Dvasia prašneko. Jos balsas atrodė lyg galingas šniokštymas, ir pagalvojau, jog vertėtų išgirsti tetai Edlai ir dėdei Sikstenui, kuriems vis atrodo, kad šneku per garsiai.

– Vaike, – tarė dvasia, – tu išvadavai mane iš nelaisvės. Sakyk, kokio norėtum atlyginimo.

19 Bet aš negeidžiau jokio atlygio už tai, kad ištraukiau pagaikštį. Dvasia papasakojo, kad atvykusi į Stokholmą vakarykščiai ir įsilindusi į butelį pernaktoti. Nes buteliai dvasioms miegoti esą geriausia vieta. Tik bemiegant kažkas užkišęs angą. Ir jeigu aš nebūčiau jos išvadavęs, ko gero, tūkstantį metų būtų turėjusi praleisti butelyje, kol pagaikštis supus.

– Ir tuo nebūtų apsidžiaugęs mano karalius, – lyg pati sau tarė dvasia.

Tada įsidrąsinau ir paklausiau:

– Dvasia, iš kur atkeliavai?

Akimirką buvo tylu tylu. Bet paskui dvasia tarė:

– Iš Tolių Šalies.

20 Ji tą pasakė nepaprastai garsiai, ausyse tik sugaudė ir nuaidėjo, ir aš ėmiau ilgėtis tos šalies. Pajutau, jog nebegalėsiu gyventi nepatekęs tenai. Ištiesiau rankas į dvasią ir sušukau:

– Pasiimk ir mane! O, veskis mane į Tolių Šalį! Ten kažkas manęs laukia.

Dvasia papurtė galvą. Bet tada aš parodžiau auksinį obuolį, ir ji skardžiai suriko:

– Tu turi rankoje ženklą! Esi tas, kurio čia atvykau. Tas, kurio karalius taip ilgai ieškojo!

21 Ji pasilenkė ir apkabino mane, o kai pakilo į erdvę, aplink mus teaidėjo dundesys ir gausmas. Toli palikom Tegnerio parką ir visus namus su šviečiančiais langais, kur vaikai su tėčiais ir mamomis valgė pietus. Tuo tarpu aš, Bu Vilhelmas Ulsonas, sklandžiau po žvaigždėmis.

22 Atsidūrėm aukštai virš debesų ir skriejom greičiau už žaibą, ir dundėjom smarkiau už perkūniją. Žvaigždės, mėnuliai ir saulės spragėjo aplinkui. Kartais būdavo tamsu kaip naktį, kartais spindėdavo akinanti šviesa, ir aš turėdavau užsimerkti.

„Jis keliauja per dieną ir naktį“, – kuždėjau pats sau. Juk šitaip buvo parašyta atviruke.

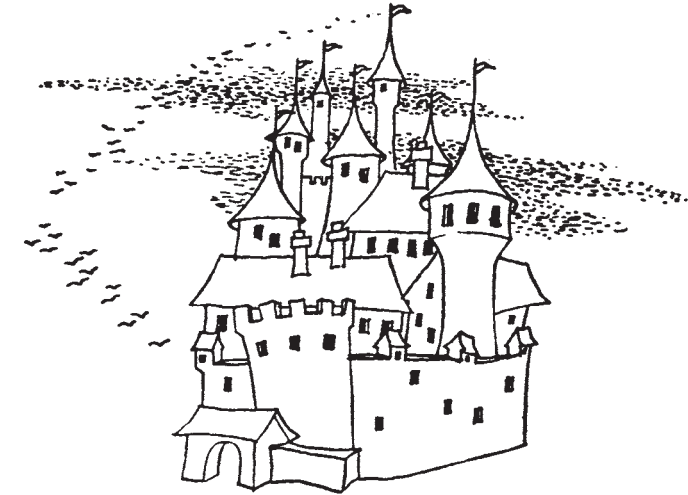
23 Staiga dvasia ištiesė ranką ir parodė kažką žaliuojantį tolumoje, taip aiškiai matomą tarp mėlynų vandenų skaisčios saulės šviesoje.

– Antai ten matai Tolių Šalį, – pasakė dvasia, ir mes ėmėm artėti prie žalumos.

24 Tai buvo sala, plūduriuojanti vandenyne. Oras tarsi dvelkė tūkstančių rožių ir lelijų kvapais, skambėjo nuostabiausia, niekur negirdėta muzika.

25 Vandenyne pakrantėje stovėjo didelė balta pilis, ir mes ten nusileidom.

26 Kažkas ėjo paplūdimiu. Tai buvo mano tėtis karalius. Vos išvydęs pažinau. Supratau, kad tai mano tėtis. Jis išskėtė rankas, ir aš puolau į jo glėbį. Tėtis ilgai laikė mane apkabinęs. Ir nieko kits kitam nesakėm. Aš tik spaudžiau kaip galėdamas rankomis jo kaklą.

27 O, kaip troškau, kad teta Edla pamatytų mano tėtį karalių, koks jis buvo gražus ir kaip jo rūbai spindėjo nuo aukso ir deimantų. Iš veido panašus į Benkos tėtį, bet gražesnis. Gaila, kad teta Edla negalėjo jo pamatyti. Tada būtų supratusi, jog mano tėtis visai ne valkiozas.

Bet teta Edla sakė teisybę, kad mama numirė man gimus. O paiki žmonės iš vaikų namų nesumojo pranešti mano tėčiui karaliui, kur aš esu. Jis ieškojo manęs ilgus devynerius metus. Ir aš džiaugiausi, kad galų gale atsidūriau, kur reikia.

28 Jau gerokas laikas aš čia gyvenu. Ir visos dienos be galo linksmos. Kiekvieną vakarą tėtis karalius ateina į mano kambarį, mes statom lėktuvo modelį ir kalbamės.

29 O aš augu, gerai jaučiuosi Tolių Šalyje. Mano tėtis karalius kas mėnesį užbrėžia ženklą ant virtuvės durų, nes nori žinoti, ar daug užaugau.

- 30 – Mijo, mano Mijo, kaip tu vėl užaugai, – kalba jis matuodamas.
„Mijo, mano Mijo“, – sako jis, ir tai skamba be galo švelniai, šiltai. Galų gale mano vardas visai ne Bosė.
– Aš ieškojau tavęs ilgus devynerius metus, – sako mano tėtis karalius. – Gulėdavau naktimis ir galvodavau: „Mijo, mano Mijo.“ Bent žinojau, kad tu taip vadiniesi.
- 31 Štai kaip yra. Bosė irgi buvo tokia pat klaida, kaip visa kita, kai gyvenau Uplando gatvėje. Dabar klaida ištaisyta.
- 32 Aš labai myliu savo tėtį karalių, ir jis labai mane myli.
- 33 Norėčiau, kad Benka visa tai žinotų. Net ketinu parašyti jam laiškėlį ir įkišti į butelį. Paskui butelį užkimšiu ir įmesiu į žydrąjį vandenyną, kuris juosia Tolių Šalį. O kai Benka su tėčiu ir mama nuvažiuos į savo vasarvietę Vaksholme, gal butelis ims ir atplauks kaip tik jam maudantis. Gerai būtų. Ir smagu, jei Benka sužinotų, kas mane ištiko. Tada jis galėtų paskambinti į policijos paieškų skyrių ir pasakyti, jog Bu Vilhelmas Ulsonas, kurio tikrasis vardas Mijo, gyvas ir sveikas Tolių Šalyje ir kad jam nepaprastai gera pas savo tėtį karalių.

Aptariame tekstą

1. Trumpai papasakokite pagrindinio veikėjo gyvenimo istoriją. [1, 2, 3, 4]
2. Išsiaiškinkite, kas yra augintinis. Kodėl taip vadinamas berniukas? [5]
3. Kokie buvo berniuko santykiai su teta Edla ir dėde Sikstenu? Kodėl taip susiklostė? Pagrįskite savo nuomonę. [3, 4, 5, 6, 7]
4. Kodėl berniukas daugiausia laiko leisdavo pas draugą? [6]
5. Kuo skyrėsi vaikų ir suaugusiųjų santykiai tetos Edlos ir Benkos tėvų namuose? [5, 6, 7]
6. Ką berniukas iš tetos žinojo apie mamą ir tėtį? Kaip jis jautėsi dėl tetos pasakytų žodžių? Kurie jį labiausiai žeidė? Apie ką jis svajotojo? [6, 7]
7. Pagrindinis pasakojimo **veiksmas** – tas, kuris pakeičia berniuko padėtį. Raskite tekste vietą, kur aprašyta „ta diena“.

Kuo ji buvo ypatinga? Ką tą dieną kelis sykius pakartojo teta Edla? Kuris žodis tiksliausiai nusako iš namų išeinančio berniuko būseną? [10]

8. Kodėl duodama obuolį pardavėja Lundin pavadino berniuką ne taip, kaip visada? [11]
9. Kodėl berniukas vis pagalvoja, kas iš tiesų buvo „toji teta Lundin“? [8, 9]
10. Berniukui duoda užduotį ir teta Edla, ir teta Lundin. Kuria jį vykdo pirmiausia? Kaip manote, kodėl? [10, 11]
11. Kurioje teksto atkarpoje prasideda keisti dalykai?
12. Atpasakokite, kaip jautėsi berniukas sutemus miesto parke. Kas patraukė jo dėmesį? [16]
13. Kodėl jis prisiminė pasakų knygą „Tūkstantis ir viena naktis“? Ką jis žinojo apie dvasias, uždarytas butelyje? [17]

Tyrimas

Knygoje „Tūkstantis ir viena naktis“ raskite pasaką apie butelyje uždarytą dvasią. Palyginkite Astridos Lindgren kūrinį su šia pasaka.

14. Kokia buvo iš butelio ištrūkusi dvasia? [17, 18]
15. Kas berniuką baugino ir kas ramino, kalbantis su dvasia? Raskite žodžius apie jo savijautą. [18, 19, 20]
16. Iš ko dvasia atpažino berniuką? [20]
17. Trumpai nupasakokite jo kelionę su dvasia. Ką jis patyrė? Kodėl taip norėjo patekti į Tolių Šalį? [21, 22]
18. Kaip berniukas išvydo Tolių Šalį? [23, 24, 25]
19. Kuo ypatinga ši šalis? Kas padeda susidaryti tokį įspūdį? [23, 24, 25]
20. Kaip berniukas susitinka tėtį? Iš ko supranta, kad yra laukiamas? Kas šioje teksto vietoje iškalbingiau už žodžius? Kodėl? [26]
21. Ką veikia berniukas su tėčiu Tolių Šalyje? [28, 29, 30]
22. Kokią klaidą ištaiso tėtis? Kas tada išaiškėja? [30, 31] Kodėl berniukas nori, kad viską sužinotų buvę globėjai? [27]

23. Ar berniukas laimingas Tolių Šalyje? Atsakymą pagrįskite citatomis. [28, 29, 30, 31, 32]
24. Kas tėčiui padėjo laukti ir neprarasti vilties devynerius metus? [30]
25. Kuo labiausiai džiaugiasi tėtis karalius, atgavęs savo berniuką Mijo? [29]
26. Kiek jau laiko Mijo gyvena su tėčiu Tolių Šalyje? Iš ko sprendžiate?
27. Pasakojimo pabaigoje Mijo mintimis grįžta iš Tolių Šalies. Kodėl jis nori papasakoti draugui apie savo naują gyvenimą? [33]

Apibendriname

1. Kokią klaidą berniukas norėtų ištaisyti policijos pranešime? Paaiškinkite, kodėl tai svarbu.
2. Berniukas nieko nesuprato tetos Lundin atvirlaiškyje. Kam skirtas šis laiškas ir kaip suprasti jame parašytus žodžius?
3. Šiame pasakojime pavaizduotos dvi erdvės. Kuri iš jų tikroviška, kuri pasakiška? Iš ko tai matyti?
4. Tekste berniukas vadinamas bent trim vardais. Pasvarstykite, kada ir kodėl jie keičia vienas kitą. Kuris vardas tikrasis? Kodėl taip manote?
5. Berniuko tėtis kartoja: „Mijo, mano Mijo.“ Kodėl jam ir berniukui tokie svarbūs šie žodžiai? Nepamirškite, kad tai ir visos knygos pavadinimas.
6. Ar įmanoma tikroviškai paaiškinti berniuko gyvenimą Tolių Šalyje? Gal tai sapnas, kuriame išsipildo svajonė? Pasakykite, kaip jūs manote ir kodėl.

7. Keliais žodžiais apibūdinkite berniuko savijautą. Kaip ji keitėsi?

Tetos Edlos namuose	Benkos tėvų namuose	Miesto parke	Bendraujant su dvasia	Padangių kelionėje	Tolių Šalyje

8. Aptarkite šio pasakojimo **veikėjus**. Užpildykite lentelę.

Pagrindinis veikėjas	Jam palankūs veikėjai	Jam nepalankūs veikėjai

9. Aptarkite kiekvieną antraeilį veikėją. Kodėl vieni iš jų palankūs berniukui, o kiti nepalankūs?
10. Vienu kitu sakiniu nusakykite, apie ką šis pasakojimas.

Rašome tekstą

1. **Laiškas draugui.** Įsivaizduokite, kad esate Mijo. Parašykite Benkai laišelį, kurį ketinate įkišti į butelį ir įmesti į jūrą.
2. **Laiškas įstaigai.** Įsivaizduokite, kad esate Benka. Gavote žinią iš Bosės ir rašote laišką policijai. Kuo šis laiškas skirsis nuo to, kurį Bosė parašė jums? Kokių žodžių jame nebus? Kodėl? Prieš rašydami paskaitykite lietuvių kalbos vadovėlyje, kuo viešasis bendravimas skiriasi nuo privačiojo.
3. **Žinutė.** Įsivaizduokite, kad Mijo turi mobilųjį telefoną ir praneša Benkai, kas nutiko. Parašykite trumpąją žinutę. Remkitės laišku, tik gerokai sutrumpinkite. Paskui patrumpinkite dar per pusę. Bet nepamirškite: Benka turi suprasti, kas atsitiko Mijo.

2. PAMESTINUKO DALIA

Anglų rašytojas **Čarlzas Dikensas** (1812–1870 m.) visame pasaulyje žinomas kaip romanų kūrėjas. Jo kūrinius galima vadinti to meto tikrovės tyrinėjimais, prikaustančiais intriguojančiu pasakojimu.

Oliverio Tvisto nuotyčiai

Skaitysime knygos apie pamestinuką Oliverį Tvistą ištrauką, kurioje vaizduojama XIX amžiaus Anglija. Sulaukęs devynerių metų, berniukas turi persikelti iš vienu globos namų į kitus.

Atkreipkite dėmesį, koks yra Oliveris Tvistas ir kokie kiti veikėjai. Kaip keičiasi veikėjų santykiai?

Oliveris Tvistas

- 1 Devynerių metų Oliveris Tvistas buvo išbalęs, smulkus berniukas, truputį per mažo ūgio ir, be abejonės, labai liesas. Tačiau gamta ar paveldėjimas įdiegė Oliverio krūtinėje gana veržlią dvasią. Dėl skurdaus prieglaudos davinio ji turėjo daug erdvės plėstis, ir galbūt tik ši aplinkybė padėjo, kad jis iš viso sulaukė dienos, kai jam sukako devyneri metai.
- 2 Kad ir kaip ten buvo, savo devintą gimtadienį jis šventė anglių rūsijoje rinktinėje draugijoje – su dviem kitais jaunais džentelmenais, kurie, gavę kartu su juo geros pylos, buvo užrakinti už tai, kad įžūliai išdrįso pareikšti esą alkani. Staiga misis Men, garbioji namų šeimininkė, apstulbo, netikėtai pamačiusi misterį Bamblį, parapijos bidlį¹, bandantį atidaryti sodo vartelius.

¹ Bidlis – žemesnysis parapijos pareigūnas.

- 3 – Viešpatie maloningas! Ar tai jūs, misteris Bamblis? – sušuko misis Men, iškišusi galvą pro langą, puikiai apsimesdama be galo nudžiugusi. – Siuzana, tučtuojau nuveskit Oliverį ir tuos du vaikėzus į viršų ir nuprauskit juos! Dieve mano! Kaip aš džiaugiuosi, misteris Bamblis, jus matydama!
- 4 Beje, misteris Bamblis buvo stambus ir irzlus žmogus; užuot maloniai atsakęs į nuoširdų pasveikinimą, jis piktai pakratė vartelius, o paslui paspyrė juos taip smarkiai, kaip galėjo paspirti vien tik bidlio koja.
 - Dieve, tik pagalvokit! – tarė išbėgdama misis Men (nes tuos tris berniukus tuo metu spėta pergabenti). – Tik pamanykit! Kaip aš galėjau pamiršti, kad vartai iš vidaus užsklęsti! Vis per tuos mielus vaikučius! Įeikite, sere, prašom įeiti, misteris Bamblis, meldžiu – įeikite, sere...
- 5 Nors šį kvietimą ji palydėjo reveransu, galinčiu suminkštinti net parapijos seniūno širdį, tai nė kiek nenuramino bidlio.
 - Ar jūs manote, misis Men, kad tai pagarbus ir tinkamas elgesys? – paklausė misteris Bamblis spausdamas rankoje lazda. – Parapijos pareigūnai, atvykę čia parapijos reikalais dėl parapijos našlaičių, turi laukti prie jūsų sodo vartų. Ar jums žinoma, misis Men, kad jūs esate, taip sakant, pasamdyta parapijos ir gaunate algą?
 - Patikėkit, misteris Bamblis, aš tik buvau nuėjusi pasakyti keliems mieliems vaikučiams, kurie jus taip myli, kad jūs atvykote, – labai nuolankiai atsakė misis Men.
 - Misteris Bamblis buvo labai geros nuomonės apie savo iškalbą ir savo vertę. Pirmąją jis parodė, o pastarąją patvirtino. Ir nusiramino.
 - Gerai, gerai, misis Men, – atsakė jis švelnesniu balsu, – gali būti ir taip, kaip jūs sakote; gali būti. Veskite mane į vidų, misis Men, aš ateinu su reikalu ir turiu kai ką pasakyti.
 - 6 Misis Men įvedė bidlį į mažą kambarėlį, grįstą plytomis; pastatė jam kėdę ir įsisteikdama padėjo prieš jį ant stalo jo trikampę skrybėlę ir lazda. Misteris Bamblis nusišluostė kaktą, suprakaitavusią nuo pasivaikščiojimo, patenkintas žvilgtelėjo į trikampę ir nusišypsojo. Taip, jis nusišypsojo. Juk bidliui taip pat žmonės – ir misteris Bamblis nusišypsojo.
 - 7 – Prašom neužsigauti dėl to, ką dabar pasakysiu, – prabilo misis Men su įteikliu meilumu. – Jūs atlikote ilgą kelionę, kitaip, žinote, aš to nesūlyčiau. Gal išgersite lašelį ko nors, misteris Bamblis?

– Nė lašo! Nė lašo! – gynėsi misteris Bamblis mostelėjęs dešine ranka oriai, bet meiliai.

– Manau, išgersite, – tarė misis Men pastebėjusi atsisakymo toną ir jį palydėjusį mostą. – Tik vieną lašelį, su trupučiuku šalto vandens ir gabalėliu cukraus.

Misteris Bamblis kostelėjo.

– Na, tik vieną lašelį, – įkalbinėjo misis Men.

– Ko būtent lašelį? – pasiteiravo bidlis.

– To, ką esu įpareigota laikyti namuose ir duoti mieliems vaikučiams, kai jie sunegaluoja. Defio eliksyro², misteri Bambli, – atsakė misis Men atidarydama bufetą; ji paėmė butelį ir stiklėlį. – Tai džinas. Aš neapgaudinėsiu jūsų, misteri Bambli. Tai džinas.

– Ar jūs duodate vaikams Defio eliksyro, misis Men? – pasiteiravo Bamblis sekdamas akimis įdomų maišymo procesą.

– Ak, telaimina juos Viešpats, duodu, nors ir brangiai kainuoja, – atsakė auklė. – Žinote, aš negaliu žiūrėti, kaip jie, man matant, kenčia.

8 – Taip, – pritariamai pasakė misteris Bamblis, – taip, jūs negalit neatjausti. Jūs humaniška moteris, misis Men. (Tuo metu ji pastatė ant stalo stiklėlį.) Aš pasistengsiu pirma proga paminėti tai parapijos taryboje, misis Men. (Jis prisitraukė stiklėlį.) Jūs jautri kaip motina, misis Men. (Jis atskiedė džiną vandeniu.) Aš... mielai geriu į jūsų sveikatą, misis Men. (Ir jis ištuštino pusę stiklelio.) O dabar pakalbėsime apie reikalą, – tarė išsitraukdamas iš kišenės knygutę odiniais viršeliais. – Vaikui, kuris buvo greitomis pakrikštytas Oliveriu, šiandien sukako devyneri metai.

– Telaimina jį Viešpats! – įsiterpė misis Men šluostydama kairiąją akį prijuostės kampu.

9 – Nors parapija pažadėjo dešimt svarų sterlingų atlyginimo, o paskui dar padidino jį iki dvidešimties svarų, nors ir dėjo nepaprastas, sakyčiau, antgamtiškas pastangas, – toliau kalbėjo Bamblis, – mes jokiū būdu negalėjome sužinoti, kas jo tėvas, kur gyveno jo motina, kokias jos pavardė ir kuo ji vertėsi.

Misis Men nustebusi kilstelėjo rankas, paskui, truputį pagalvojusi, pridūrė:

– Bet kaipgi tada jis galėjo gauti pavardę?

² Eliksyras – mikstūra vaikams. Vėliau – džino rūšis.

Bidlis labai išdidžiai pasitempė ir tarė:

– Ją sugalvojau aš.

– Jūs, misteris Bambli?

10 – Aš, misis Men. Mes pavadiname savo auklėtinius abėcėlės tvarka. Paskutiniam buvo tekusi raidė S: aš jį pavadinau Svabliu. Po jos eina raidė T, tad aš jį pavadinau Tvistu. Paskui bus Unvinas, o po jo Vilkinas. Aš turiu paruošęs pavardžių iki abėcėlės pabaigos ir, kai pasieksime raidę Z, vėl pradėsiu nuo pradžios.

– O, jūs turite tikrą rašytojo gabumą, sere! – sušuko misis Men.

– Taip, taip, – atsakė bidlis, matyt, patenkintas komplimentu, – gal ir galėčiau juo būti, misis Men, tikriausiai galėčiau. – Jis baigė džiną su vandeniu ir pridūrė: – Kadangi Oliveris jau per didelis čia pasilikti, taryba nusprendė gražinti jį į darbo namus. Aš pats atėjau jo pasiimti. Todėl tuoj pat man jį pristatykit.

11 – Tučtuojau atvesiu, – tarė misis Men išeidama iš kambario.

Oliveriui ką tik buvo nugramdę – kiek įmanoma atmazgoti vienu sykiu – viršutinį purvo kiautą, dengiantį veidą ir rankas, ir malonioji globėja įvedė jį į kambarį.

– Oliveri, nusilenk džentelmenui, – tarė misis Men.

Oliveris nusilenkė lygiai bidliui, sėdinčiam ant kėdės, lygiai trikampei skrybėlei ant stalo.

– Ar eisi su manim, Oliveri? – didingai paklausė Bamblis.

12 Oliveris jau buvo besakąs, kad mielai eisiąs su bet kuo, tačiau pakėlęs akis išvydo, kaip į jį žvelgia misis Men, stovinti už bidlio kėdės ir rūsčiu veidu grasinanti jam kumščiu. Užuominą jis suprato iš karto, nes šis kumštis taip dažnai palikdavo žymių jo kūne, kad buvo itin gyvas atmintyje.

– Ar ji eis su manim? – pasiteiravo vargšas Oliveris.

– Ne, ji negali, – atsakė misteris Bamblis. – Bet retkarčiais atvyks tavęs aplankyti.

- 13 Berniuko tai nepaguodė. Nors buvo mažas, jam užteko nuovokos parodyti, kad labai gaila išeiti. Jam nesunku buvo apsiašaroti. Alkis ir neseniai iškentėti smūgiai labai padeda, kai norima pravirkti, ir Oliveris labai natūraliai pravirko. Misis Men tūkstantį sykių jį apkabino ir – to Oliveriui daug labiau trūko – davė gabalą duonos su sviestu, kad nuvykęs į prieglaudą neatrodytų per daug alkanas.
- 14 Su riekute duonos rankoje ir maža ruda parapijos našlaičio kepurėle ant galvos Oliveris, misterio Bamblio vedamas, išėjo iš nelemtos fermos, kurioje malonus žodis ar žvilgsnis niekada nebūtų nušvietęs niūrių jo vaikystės metų. Ir vis dėlto, kai tik užsidarė kiemo varteliai, jis, vaikiškos širdgėlos prislėgtas, pravirko. Nors ir labai suvargę buvo mažieji jo nelaimės draugai, kuriuos jis paliko, jie buvo vieninteliai bičiuliai, kuriuos jis iš viso pažino; ir vienatvės jausmas pirmą kartą suspaudė vaiko širdelę.

Aptariame tekstą

1. Kaip iš pradžių apibūdinamas Oliveris Tvistas (amžius, išvaizda, charakteris)? [1]
2. Ar dera jo išorė su vidinėmis savybėmis? Paaiškinkite. [1]
3. Kas yra „veržli dvasia“? Kaip, autoriaus žodžiais, Oliveris įgijo šią ypatybę? [1]
4. Ar pažįstate veržlios dvasios žmonių? Ar galėtumėte taip apibūdinti kurį nors žymų žmogų? Pateikite pavyzdžių.
5. Kaip berniukas gyveno prieglaudoje? Kuo ypatinga aprašomoji diena? [2]

Tyrimas

Pasiaiškinkite, kaip į Oliverio amžiaus vaikus buvo žiūrima seniau. Laikotarpį pasirinkite patys.

- Ką jie veikdavo, kokių turėjo pareigų?
- Ar turėjo kokių nors teisių?
- Kokie būdavo jų santykiai su tėvais ir kitais suaugusiais žmonėmis?
- Kaip vaiko gyvenimas ir ateitis priklausydavo nuo tėvų luomo ir padėties visuomenėje?

6. Trumpai papasakokite, kaip misis Men pasitinka misterį Bamblį. Apibūdinkite misterio Bamblio laikyseną. Kodėl misis Men jam pataikauja? [3, 4]
7. Kada misteris Bamblis pagaliau pasako, koku reikalu atvyko pas misis Men? [8, 10]
8. Kaip vadinama įstaiga, į kurią ves Oliverį misteris Bamblis? Ką berniuko perkėlimas iš vienos prieglaudos į kitą mums sako apie požiūrį į našlaičius XIX amžiuje? [10]
9. Kaip Oliveris gavo pavardę? Ką tai reiškia misis Men ir misteriui Bambliui? [9, 10]
10. „Atėjau jo pasiimti“, „tuoj pat man jį pristatykit“, „tučiuojau atvesiu“, „įvedė jį į kambarį“. Ką tai pasako apie vaiko gyvenimą prieglaudoje? [10, 11]
11. Pasvarstykite, kodėl Oliveris apsimeta, kad liūdi, palikdamas misis Men prieglaudą. [12, 13]
12. Papasakokite, kaip berniukas atsisveikina su misis Men. [13]

Tyrimas

- Tekste kelis kartus minima trikampė parapijos bidlio skrybėlė. Raskite tas vietas. Kaip manote, kuo ši detalė svarbi, apibūdinant misterį Bamblį? (Kaip su skrybėle elgiasi misis Men, kaip į ją žiūri pats bidlis, kodėl sveikindamasis jai nusilenkia Oliveris?) Palyginkite su „maža ruda parapijos našlaičio kepurėle“. Ar galvos apdangalas ką nors pasako apie žmogaus visuomeninę padėtį?
- Patyrinėkite galvos apdangalus įvairiose kultūrose. Kokie buvo dėvimi anksčiau, kokie dabar? Ar turite mėgstamą galvos apdangalą? Ką jis jums reiškia?
- Pagalvokite, iš kokių išorinių požymių atpažįstami kai kurių profesijų žmonės. Kokia uniformos reikšmė?
- Pasvarstykite, ar mokiniui reikalinga uniforma, kiti skiriamieji ženklai.

Apibendriname

1. Kaip ir kodėl našlaičių prieglaudoje keičiasi misterio Bamblio nuotaika?
2. Apibūdinkite misis Men.
3. Šiame pasakojime Oliveris kelis kartus apsiašaroja. Kodėl jis verkia? Kurios ašaros yra nuoširdžios?
4. Kurių veikėjų santykiai nuoširdūs, kurių apsimestiniai? Atsakymą pagrįskite.
5. Kas šio pasakojimo veikėjus verčia apsimetinėti?
6. Kaip vertinate vaikų gyvenimą prieglaudoje? Pagrįskite savo nuomonę.
7. Palyginkite berniukų gyvenimą pas globėjus Astridos Lindgren ir Čarlzo Dikenso kūrinuose. Prisiminkite, kaip atsirado vaikų vardai.
8. Kas sieja abu berniukus?
9. Iš ko matyti, kad į misterį Bamblį ir misis Men žvelgiama su pašaipa?

3. POKALBIS APIE DIDELĖS ŠEIMOS GYVENIMĄ

Lietuvių rašytoja **Vanda Juknaitė** gimė 1949 m. Rōkiškio rajone. Ji daug metų dėstė literatūrą universitete. Rašo dramas, prozą, publicistiką. Ne vienus metus dirbo su benamiais, gatvės vaikais, neįgaliaisiais, įsteigė jiems stovyklą.

Tariamasis iš tamsos

Knygoje „Tariamasis iš tamsos“ yra pokalbis su jūsų bendraamžiu Jonu iš daugiavaikės šeimos. Aptarsime kelias pokalbio ištraukas. Skaitydami pagalvokite, ar pritariate Jonui. Įsidėmėkite, apie ką kalbama, kaip nuo vieny dalykų pereinama prie kitų.

Kokį įsivaizduojate patį Joną? Gal dėl kai ko norėtumėte su juo pasiginčyti?

- 1 V. J. O ką tu labiau myli, mamą ar tėtę?
Jonas Negaliu pasakyti, tikrai. Pas mus nėra šitaip. Abudu myliu. Vienodai.
V. J. O kas yra meilė?
Jonas Meilė yra bendravimas gal. Atsidavimas kitam.
V. J. Tai tada, kai atsiduodi kitam, sau lyg ir nieko nebeturi.
Jonas Daug kas, aš nežinau, kažkoks čia dabar žmogus yra pasakęs, kad mieliau dovanoti negu gauti.
V. J. „Kazkoks čia dabar žmogus“, matyt, buvo didelis turtuolis. Vargšui džiaugsmingiau yra gauti.
- 2 Jonas Mes per Kalėdas vienas kitam padarom po dovanėlę. Aš padarau visoms savo seserims ir broliams, o jie visi padaro man. Ir taip visi gaunam daug dovanėlių. Gauti ne taip malonu, kaip matyti, kad kitiems patinka, jų reakciją.

- V. J. Smagiau suteikti kitam džiaugsmo nei pačiam džiaugtis? Kaip suprasti? Šiuolaikiniai žmonės mokosi mylėti patys save.
- Jonas Gal ir nesuprantama. Bet kai per Kalėdas visi šypsosi, plėšia mažiai ten tas visas dovanėles, žiūri ten tuos visus saldinius, ten viską, ir taip linksma. Kažkam tu reikalingas, kartu ir matai tada.
- 3 V. J. Tokiems darbams reikia labai didelės širdies. Jauti, kad ji labai didelė, ar nejauti?
- Jonas Ne, nejaučiu.
- V. J. O mamos širdis?
- Jonas Didelė.
- V. J. Kodėl?
- Jonas Dėl to... ji dėl mūsų labai stengiasi. Net kai kada vakarais labai ilgai dirba.
- V. J. O ką ji dirba?
- Jonas Sakykim, ko nespėjo padaryti per dieną. Vakarais sudeda drabužius, ką rytoj rengtis, na, mažiesiems.
- V. J. O tu jau pats susidedi?
- Jonas Taip, žinoma. Mamai labai patinka, kai turi laisvo laiko, tai čia va būna vakarais vėlai, sakykim, pasiūti krepšį sesei ar kam.
- V. J. Tokį krepšį, kokio kiti neturi?
- Jonas Mhm. Sakykim, dabar madingos „tašės“ plačia rankena, ir ta „tašė“ kaip maišas koksai. Iš gražių gobelenų, tai labai gražiai atrodo.
- V. J. Iš to, ką čia pasakoji, gali pamanyti, kad mama lepina jus.
- Jonas Ne.
- V. J. Kodėl ne?
- Jonas Nežinau, kaip čia pasakyti. Gal tėvai lepina vaikus tada, kai leidžia jiems viską daryti, nesudraudžia ir nepataria gal ko, ko negalima ir nereikia daryti. Pas mus, daug kas sako, pas mus namuose yra tvarka.
- 4 V. J. Tokiuose namuose, kur mažai vietos ir devyni vaikai, yra tvarka? Kad nuolatinė betvarkė, tai tikiu.
- Jonas Taip sako. Tokiai šeimai reikia tvarkos. Dėl to, kad jei nebūtų tvarkos, tai būtų baisu.

- V. J. Aš labai noriu sužinoti, bet niekaip nesiseka, kaip ta tvarka yra padaroma.
- 5 Jonas Gal ne viskas duodama, ko tu nori. Yra viskam riba.
- V. J. Vaikams paaiškinama, kad čia yra riba?
- Jonas Tu pats turi jausti tą ribą.
- V. J. Kokių būdu?
- Jonas Na, pavyzdžiui, nori ir neprašai.
- V. J. O kaip sužinoti, kad nereikia prašyti?
- Jonas Ta riba yra, kai žinai, kas tau būtina, kas tau reikalinga.
- V. J. Turi pats atsirinkti?
- Jonas Na, tai turi pagalvoti, ar tau praktiškai to daikto prireiks, ar tik tam kartui.
- V. J. Turi žinoti, kad ne visi žmogaus norai gali būti išpildyti?
- Jonas Žinoma.
- 6 V. J. Ar dažnai serga tavo broliukai ir sesutės?
- Jonas Ne. Na, gal mes stengiamės teikti pirmenybę ten tokiom žolelėm, arbatom. Dėl to, kad galima išgyti ir kitaip, be antibiotikų.
- V. J. Bet kad galėtum pakeisti antibiotikus žolelėmis, reikia prie vaiko labai daug stovėti, labai rūpestingai jį slaugyti.
- 7 Jonas Taip... tai aš tą ir sakau. Jei mama nori ką nors daryti, tai dažnai tą daro vakarais. Savo malonumui ką nors, ar kažką...
- V. J. Kai jūs visi sumiegate?
- Jonas Taip, kai sumiegam.
- V. J. Tai kiek ji pati miega?
- Jonas Nežinau... Dabar tiksliai pasakyti negaliu, dėl to... būna... Kai tas broliukas mažas, tai jis ir naktį verkia, mama turi keltis ir su juo būt. Na, tai tas miegas yra toks kaip ir sujauktas, galima sakyti.
- V. J. Ar tu manai, kad tavo mama laiminga?
- Jonas Taip.
- V. J. Iš ko sprendi?

- Jonas Na... gal jai sunku, bet ji niekada to neparodo... kad ji... kad jos ta šypsena nėra dirbtinė.
- V. J. Žmogau, ir tavo šypsena nėra dirbtinė. Dažnai ji jus pabučiuoja?
- Jonas Na, sakykim, kai kur nors išeini, kai grįžti.
- V. J. Tai ji nieko daugiau ir neveikia, tik bučiuojasi ir bučiuojasi, devyni išeina, devyni grįžta...
- Jonas Ne, ne visada. Sakykim, kai į kokį žygį išeini, kai kur toliau išvažiuoji. Tokiais atvejais.
- * * *
- 8 V. J. Sakai, kad reikia turėti labai šiurkščią, žiaurią širdį, kad paliktum savo vaiką. Bet mokyklose daugėja agresyvių vaikų. Pasi-taiko, kad vaikai nužudo savo bendraklasius ir mokytojus. Gal esi apie tokius dalykus girdėjęs?
- Jonas Esu girdėjęs. Čia matote vaikus, tai irgi yra tokių, kurie prie kitų kabinėjasi, nori pasirodyti, kokie jie stiprūs.
- V. J. Kodėl jie nori pasirodyti?
- Jonas Gal jiems kažkas negerai ar gal jie turi problemų šeimoje?
- 9 V. J. O kas vaikui šeimoje yra blogiausia? Kas tai būtų?
- Jonas Gal neturėti mamos arba tėčio, gal kai tėvai grįžta vėlai vaka-re. Na, kai nebūna dieną su tuo vaiku ir nebendruoja.
- V. J. Kai tėvai grįžta namo vėlai vakare, tai tas pats, kas jų neturėti?
- Jonas Aišku... vis dėlto, kai neturi, tai gal ir skaudžiau... netgi gal...
- V. J. Netgi gal.
- Jonas Šiaip labai panašu vis dėlto. O gal net atvirkščiai yra. Skau-džiau, kai turi tėvus, bet jie tavim nesirūpina, negu iš viso jų nėra. Manau net gal... yra skaudžiau, negu iš viso neturėti tėvų.
- 10 V. J. Šiuolaikiniai tėvai labai neturi laiko. Jie mano, kad savo meilę galima išreikšti perkant dovanas, daiktus. Vaikai prie to pri-pranta ir sako: noriu, pirk, arba pabėgsiu iš namų. Pirk, arba nusizudysiu, noriu, ir viskas.
- Jonas Vaikai paprastai nepagalvoja, ar jiems visa tai yra būtina.
- 11 V. J. Tai kas gi vis dėlto vaikams yra būtina?

- Jonas Čia šiaip, gal ne tik vaikams... Bendravimas, meilė.
- V. J. Kai to neturi, turbūt dėl to tada koks „plejeris“ tampa gyvybės ar mirties klausimu?
- Jonas Taip.
- V. J. O kodėl svarbiausia bendravimas ir meilė?
- Jonas Iš šitų abiejų svarbesnė meilė.
- V. J. Kodėl?
- Jonas Be meilės nebūtų bendravimo. O be bendravimo žmonės tada gyventų visi atskirai. Jei visi atskirai, tai negalėtų susitarti, ir nebūtų tvarkos. O jei nebūtų tvarkos, tai būtų kažkokia jova-lynė. Kiekvienas darytų, ką tiktai nori.
- V. J. Įdomu – ką jie norėtų daryti?
- Jonas Jie darytų viską savaip.
- V. J. Neatsižvelgdami į kitus?
- Jonas Taip. Neatsižvelgdami į kitus.
- 12 V. J. Manai, kad žmonės dėl visų dalykų gali susitarti?
- Jonas Taip. Turi susitarti.
- V. J. Bet kaipgi žmonėms susitarti, kai visų nuomonės skiriasi?
- Jonas Žinoma, dažnai sprendimas būna ne visai toks, kaip tu nori. Tai žinoma, galima ir prieštarauti, ir stengtis, kad jis būtų pa-siektas, bet kad nebūtų pykčio įžiebta. Tartis, kad sutaptų visų nuomonė.

Aptariame tekstą

1. Kokioje šeimoje auga Jonas? [4]
2. Kaip Jonas supranta meilę? [1]
3. Ką jis sako apie Kalėdų dovanas? Ką reiškia dovanoti ir gauti dovanų? [2]
4. Ką Jonas sako apie tvarką namuose? [4]
5. Apie kokias ribas jis kalba? Kas jas nustato? [5]
6. Ką Jonas pasakoja apie mamą? Kaip ji rūpinasi vaikais? Iš ko Jonas supranta, kad mama laiminga? Kodėl pabrėžia, kad jos šypsena ne dirbtinė? [7]

7. Kaip Jonas aiškina, kas vaikui blogiausia šeimoje? [9]
8. Į kokią šiuolaikinių tėvų problemą atkreipia dėmesį rašytoja? Kaip kai kurie tėvai reiškia meilę savo vaikams? [10]
9. Kas, Jono nuomone, svarbiausia vaikui ir apskritai žmogui? [11,12]

Tyrimas

Panagrinėkite profilių nuotraukas socialiniuose tinkluose.

- Ar daug besišypsančių žmonių?
- Kokios tos šypsenos – tikros ar dirbtinės? Iš ko sprendžiate?
- Ką manote apie vis labiau plintančias asmenukes?
- Kodėl fotografuojami žmonės šypsosi arba kiti jų prašo šypsotis?

Apibendriname

1. Tai tikras ar sukurtas pokalbis? Iš ko sprendžiate?
2. Jonas kalba nuoširdžiai ar apsimetinėja – nori pasirodyti geresnis negu yra? Kodėl taip manote?
3. Apibūdinkite Joną, remdamiesi jo atsakymais.
4. Kaip gyvena daugiavaikės šeimos mama? Kaip berniukas supranta mamos laisvą laiką? Ar tas laikas iš tiesų laisvas?
5. Kaip patys atsakytumėte į rašytojos klausimą: „Ar tu manai, kad tavo mama laiminga?“
6. Paaiškinkite Jono mintį, kad blogiausia vaikui tada, kai jis turi tėvus, bet jie juo nesirūpina. Ar pritariate Jonui? Paaiškinkite, kodėl.
7. Kuriems Jono atsakymams pritariate? Dėl kurių norėtumėte ginčytis?

Tyrimas

- Surenkite klasėje apklausą: tegul kiekvienas ant lapelio parašo, kas vaikui blogiausia šeimoje. Vardo rašyti nereikia. Paskui panašius atsakymus sudėkite atskirais pluoštais ir aptarkite.
- Apklauskite kiekvieną šeimos narį, kas šeimoje yra meilė. Labiausiai patikusį atsakymą užrašykite.

8. Ko paklaustumėte Jono? Gal paprašytumėte ką nors patarti?
9. Palyginkite Oliverio gyvenimą našlaičių prieglaudoje ir Jono gyvenimą šeimoje. Koks svarbiausias skirtumas?
10. Jono vardu papasakokite apie gyvenimą didelėje laimingoje šeimoje.

4. SVAJONĖ APIE DIDELĘ ŠEIMĄ

Lietuvių apsakymų meistrė
Bitė Vilimaitė (1943–2014 m.)
 gimė Lazdijuose. Kūrė trumpus pasakojimus vaikams ir suaugusiesiems.

Daug vaikų

Skaitydami atkreipkite dėmesį, kokia yra Petrės svajonė. Kuo panašios ir kuo skiriasi Petrė ir Beatričė?

- 1 Petrė susirado naują draugę. Ji taip pat mokėsi antroje klasėje, tik tai „c“. Ir turėjo gražų vardą – Beatričė. Petrė lydėjo ją po pamokų namo.

Beatričė gyveno senamiestyje, geras kelio galas Petrei, gyvenančiai centre, – na, bet ko nepadarysi gėrai draugei! (Jos draugavo jau dvi dienos.)

- 2 Mergaitės ėjo „koja už kojos“, kaip pasakytų Petrės senelė, ir pasakojosi apie save.
- 3 – Mūsų daug vaikų, – kalbėjo Beatričė. – Trys vyresnės seserys: viena lanko muzikos mokyklą – smuikininkė, antra baletu, trečia tokia nutrūktgalvė – užsimanė į jaunųjų parašiutininkų būrelį. Dar turiu keturis brolius, visi gabūs technikai. Namuose nėra kur dėti tranzistorių, kuriuos jie patys padarė. Ir apskritai viskas mechanizuota: vonia sukasi, lovos, paspaudus mygtuką, prisiploja prie sienų, durų skambutis groja melodiją iš „Karmen“...
- O kodėl vonia sukasi? – nustebė Petrė.
- Sakylim, nori pasiekti muilą nuo lentynėlės, patrauki grandinę, ir vonia apsisuka aplink.
- Kaip puiku, – tarė Petrė. Jai sukosi galva nuo daugybės brolių ir seserų, kuriuos turėjo Beatričė. – Kaip jūs ir sutelpate viename bute?
- O kaip netilpsi? Yra du kambariai, ant kurių durų prikaltos lentelės: berniukų kambarys, mergaičių kambarys. Pas mus kariška tvarka: visi daiktai savo vietoje, kitaip prapultume. Prieškambaryje laikome tik batus – visą krūvą batų! Na štai ir atėjome.

- 4 Jos stovėjo prie rusvo namo su gana apleistu kiemū.
- Lekiu, – tarė Beatričė, – šiandien mano eilė raikyti duoną pietums...
– Gal tau galima padėti? – pasisiūlė Petrė.
– Oi, ką tu! Duonos raikymas pas mus irgi mechanizuotas. Paspaudi mygtuką, ir kepalas susismulkina.
- 5 Beatričė nulėkė. Petrė spardydamą naujais batukais ledókšnius paniurusi ėjo namo. Jos senelė džiūgaudama čiupo ją į glėbį.
- Skambino mama ir tėtis, – tarė ji. – Jiems gerai sekasi. Ansamblis rytoj išvažiuoja į Varšuvą. Vadinasi, jau greit grįš, tiesa, Petrė?
– Vadink mane Pjetra, – tarė Petrė gižiai.
Senelė niekuo nesistebėjo.
– Pjetra tai Pjetra, – tarė šypsodamasi. – Eik valgyti.
Tačiau vakare ji apstulbo radusi ant Petrės kambario durų priklijuotą popieriuką: „Mergaitės kambarys“...

- 6 Beatričės nebuvo mokykloje. Beatričė turbūt susirgo. Petrė kaip viešulas lėkė į senamiestį. Štai ir rusvasis namas. Ji žinojo Beatričės buto numerį. Paspaudė skambutį. Jokios melodijos iš „Karmen“ – skambutis neveikė. Petrė pasibeldė. Už durų kažkas sušlamėjo, pasisuko raktas, ir pati Beatričė pasirodė tarpdury. Ji buvo apsirišusi gerklę, kalbėjo kимиu balsu.
- 7 – Tu? – nudžiugo. – Eikš į vidų.
Ji įsitempė Petrę į mažą priemenėlę, kurioje mėtėsi viena pora purvinų Beatričės aulinukų; paskui – į vienintelį kambarį, kur lovoje miegojo storas, pusamžis žmogus.
- 8 – Tėvelis iš naktinės pamainos, – sukuždėjo Beatričė. – Jis dirba kepykloje – bandelių meistras.
Petrė apstulbusi dairėsi. Paskui prasižiojo kažko klausti, bet Beatričė jai kuštelėjo:
- 9 – Ša! Sėskime už stalo ir susirašinėkime raščiukais.
Petrė susižavėjusi žiūrėjo į ją.
– Na, pradėdam, – šnipštelėjo Beatričė ir ėmė skubiai rašyti: „Kas tave nustebino?“
- 10 Petrė akimirką galvojo ir atrašė: „Kad šįmet ankstyvas pavasaris.“

Aptariame tekstą

1. Palyginkite mergaičių vardus. Kodėl Petrė nori keisti savo vardą? [1, 5]
2. Ką reiškia „koja už kojos“? Kieno šis posakis? Kodėl mergaitės šitaip grįžta po pamokų? [2]
3. Ką Beatričė pasakoja apie savo šeimą ir namus? Ką labiausiai pabrėžia? [3]
4. Kodėl Petrė klausosi draugės pasakojimo su tokiu susidomėjimu? Kodėl taip tiki Beatričė, nors skaitytojui kyla abejonių, ar tas pasakojimas tikroviškas? [3, 4]
5. Kodėl Petrė eina namo, spardydama naujais batukais le-dokšnius? Kas taip paveikė jos nuotaiką? [5]
6. Ką Petrė nori pakeisti savo gyvenime? Iš ko tai matyti? [5]
7. Kodėl Petrė skuba pas Beatričę? Kaip patenka į draugės namus? [6]
8. Ką apie Beatričės namus sako neveikiantis skambutis ir priemenėlėje numesti batai? Ką dar Petrė pamato draugės namuose? Kuo tas vaizdas skiriasi nuo girdėto pasakojimo? [6, 7]
9. Kaip Beatričė pasitinka netikėtai atėjusią draugę? Raskite žodžius, kuriais nusakomi Petrės įspūdžiai draugės namuose. [8]
10. Pasvarstykite, kodėl Beatričė siūlo susirašinėti, o ne kalbėtis. [9]
11. Kodėl pirmieji Beatričės parašyti žodžiai – tiesus klausimas: „Kas tave nustebino?“ Kaip apibūdintumėte šią mergaitę? Ar ji drąsi? [9]
12. Kaip vertinate Petrės atsakymą? Ar tokio atsakymo tikėjotės? Kodėl Petrė neparasė, kad nusivylė Beatričė? O gal nenusivylė? [10]

Apibendriname

1. Kodėl Petrė jaučiasi vieniša?
2. Apie ką svajoja abi mergaitės? Atkreipkite dėmesį į kūrinio pavadinimą.
3. Kodėl Beatričė prasimano pavydėtinus namus? Kas tai – melas, fantazija, svajonė? Kas abi mergaites sieja su Mijo?
4. Ar galima sakyti, kad gyvenimas Jono šeimoje, aprašytas Vandos Juknaitės knygoje, – tai mergaičių svajonės išsipildymas? Kodėl?
5. Įsivaizduokite save kaip Petrę ir Beatričę. Kaip viena ir kita pasijuto, Petrei įžengus į Beatričės namus?
6. Apsakymo pabaiga nėra aiški, galima visaip įsivaizduoti, kas bus toliau. Pasvarstykite, ką gali reikšti Petrės atsakymas. Ar mergaitės liks draugės ir išaiškėjus tiesai?
7. Kuri iš šių mergaičių yra pagrindinė veikėja? Kodėl taip manote?
8. Apibūdinkite mergaites, remdamiesi visu pasakojimu. Kuo jos panašios, kuo skiriasi?
9. Apie ką šis kūrinys – kokia jo tema? Pasirinkite vieną iš pateiktų teiginių, galite pasiūlyti ir savą.
 - a) Mergaičių draugystė.
 - b) Svajonė apie didelę ir darnią šeimą.
 - c) Mergaitės noras pasipuikuoti.

Rašome tekstą

Apsakymo pabaigoje susirašinėjimas raščiukais tik prasidėjo. Ką mergaitės dar parašė viena kitai? Dirbdami poromis, pratęskite jų pokalbį raštu.

5. KOKIE TĒVAI YRA, KOKIE GALĒTŪ BŪTI

Lietuvių rašytojas **Gendrutis Morkūnas** (1960–2009 m.) kilęs iš Biržų rajono. Jis – fizikos mokslų daktaras, atlikęs įvairių tyrimų, kaip būtų galima apsisaugoti nuo radiacijos. Šalia mokslo darbų jis kūrė knygas vaikams ir suaugusiesiems. 2010 m. jam paskirta Vaikų literatūros premija.

Vasara su Katšuniu

Knyga „Vasara su Katšuniu“ – jautrus pasakojimas apie liūdesio ir nevilties apimtą berniuką Bernardą, į kurio duris vasaros pradžioje netikėtai pasibeldžia Katšunis. Ir tada visas pasaulis ima atrodyti kitaip.

Pateikiama ištrauka – tai pasakojimas apie tėvus: kokių jų būna, kokių galėtų būti. Skaitydami atkreipkite dėmesį, kur kalbama rimtai, kur juokaujama.

Laikas pakalbėti ir apie tėvus

- 1 Tėvų – mamų ir tėčių – būna visokių. Linksmų ir rimtų, storų ir plonų, gerų ir ne visai, tikrų ir beveik tikrų. Dar būna vikrių ir nerangių, išdidžių ir paprastų, savų ir svetimų tėvų.
- 2 Bet yra ir bendrų visiems tėvams dalykų.

Pirma, vaikai nuo jų priklausomi. Vaikus tėvai maitina, rengia, laiko savo namuose, šukuoja už savo pinigus nupirktomis šukomis. Atsidėkodami už tai vaikai tėvų turi klausyti. Ne vienas vaikas gauna barti už tai, kad pasako, ką galvoja ar jaučia. Žinoma, jį bara, jeigu jis galvoja arba jaučia kitaip negu mama arba tėtis.

Bernardo tėvai buvo demokratiški. Jie visada išklausedavo, ką sako sūnus. Tėtis tada linksėdavo galva, o mama iš susižavėjimo ūkčiodavo.

Bernardui būdavo liūdna, nes jis matydavo, kad net tada nei vienas, nei kitas jo nesiklauso.

- 3 Antras bendras visiems tėvams dalykas – kad jie turi baisiai daug pareigų. Pareigų turi visi suaugusieji, tačiau tėvai jų turi kur kas daugiau. Paprastai tėvai mano, jog tų pareigų atsiranda todėl, kad jie turi vaikų.

Yra tėvų, kurie vaikams į arbatą deda cukraus (net jeigu vaikai dideli), plauna jų indus (net jeigu jie eina į mokyklą), primena, kad nepamirštų užrakinti durų (nors tai aišku net šiukšlių dėžei), ruošia pamokas (nors tas pamokas vaikai būna jau seniai paruošę patys). Yra tėvų, kurie vaikams neleidžia nė išsižioti. Prieini prie vaiko ir paklausi: koks tavo vardas? Raselė, – atsiradusi iš kažkur, atsako mama. Kaip gyvenai, Rasele? – klausai vėl. Gerai, tik šiandien mes gavome dvejetą, – vėl atsako mama.

Atkreipkite dėmesį, kad mamos vardas ne Raselė ir mokyklos ji nelanko, todėl dvejeto gauti negalėjo. Dvejeta gavo Raselė, tačiau mama jaučiasi taip, tarsi tą dvejetą būtų gavusi ji. Nieko keista. Mama už Raselę daro daugybę dalykų: kloja lovą, draugauja su berniukais, rodo liežuvį, verkia, atostogauja ir net svajoja.

Mano draugas Rabždietis pažįsta vieną žmogų, kurio mama kiekvieną rytą tikrina, ar šviri jo nosinė. Tam žmogui trisdešimt penkeri.

Blogiausia, Bernardo manymu, yra tada, kai tėvai savo vaikus kasryt vežioja į gretimoje gatvėje esančią mokyklą. Bet apie tai geriau nekalbėti.

- 4 Trečia, visus tėvus vienija tai, kad jie labai mėgsta žaisti. Žaisti jie mėgsta dar labiau už vaikus.

Vienas mėgstamiausių tėvų žaidimų yra pasakoti, kokie ypatingi jų vaikai. Kai vaikas dar visai mažas, tėvai pasakoja, kaip meniškai jų vaikas verkia, kaip laiku valgo, kaip gerai ir daug daro į sauskelnes. Kai vaikas šiek tiek paauga, tėvai giriasi, kad jų vaikas mėgsta muziką, greitai išardo žaislus ir gražiai šokinėja per balas. Kai kurie pasakoja, kaip jų vaikai rūpinasi savo sveikata, nes nevalgo net ledų, o kai kurie – kaip ilgai ruošia pamokas, po šešias valandas kasdien.

Paaugę vaikai turi įrodyti, kad tėvai nemeluoja, – padainuoti dainą, pagroti sonatą ar visiems girdint neužsikirdami septynis kartus garsiai ištarti „trichlorbenzolacetatas“.

Kiti tėvai, tai pamatę ir išgirdę, irgi ima pasakoti, kad jų vaikai verkia dar meniškiau, į sauskelnes daro dar daugiau, rūpindamiesi savo sveikata

nevalgo ne tik ledų, bet ir duonos, o pamokas ruošia dvidešimt keturias valandas kasdien.

Žodžiu, prasideda tikras tėvų pasakojimų konkursas, kurio dalyviai taip įsiaudrina, kad net pamiršta išrinkti nugalėtojus.

Vaikams tada būna nelinksma, nes jiems atrodo, jog pradėti žaidimą, kuriame nebus laimėtojų, yra tuščias laiko gaišinimas. Bernardą guosdavo tai, kad jo tėvai niekada pirmieji tokių žaidimų nepradėdavo. Tiesa, noriai juose dalyvaudavo, versdami Bernardą atsakinėti į geografinius klausimus, visiems rodyti, kokios švarios jo ausys, ir pasakodami, kaip gražiai jis moka pereiti gatvę.

- 5 Yra ir daugybė kitokių žaidimų, kuriuos žaidžia tėvai. Pavyzdžiui, kai kurie tėvai pasiutusiai mėgsta duoti nurodymus.

Štai grįžta iš mokyklos tokių tėvų vaikas. Pirmi žodžiai, kuriuos jis išgirsta: nusirenk ir nusiauk batus. Nespėja vaikas nusirengti ir nusiauti, kai pasigirsta: eik plautis rankų. Besiplaunant rankas vėl: netaškyk vandens, už kelių akimirkų – nusišluostyk rankas, paskui – pakabink rankšluostį.

Taip ir liejasi visą vakarą: laikas valgyti, nečepsėk, pabučiuok mamą, laikas miegoti, nesapnuok baisių sapnų.

Kas suskaičiuos, kiek tų paliepiamų vaikas per vakarą išgirsta. Mano draugas Rabždietis sako, kad nuo šimto septyniasdešimt šešių iki keturių tūkstančių šimto dvidešimt keturių.

Įdomu, kad tėvams dažniausiai visai nesvarbu, ar vaikai tuos paliepiamus vykdo. Viena mano pažįstama mergaitė, šaukiama valgyti, eina į tualetą. Sėdėdama jame girdi: neaptaškyk stalo. Kaip manote, kam tai skiriama? Žinoma, mergaitei, kuri tuo metu sėdi tualete.

- 6 Visi tėvai panašūs tuo, kad myli savo vaikus.
Yra tėvų, kurie to niekam nesako. Jie to gali nesakyti net savo vaikams, kuriuos myli. Keista, tačiau net tada vaikai tai žino. Žino, kad myli, tėvai, žino jų vaikai, žino ir mėnulis. Taip taip, mėnulis, nes jis baisiai mėgsta šnipinėti tuos, kurie myli. Mėnulis į tuos, kurie myli, gali spoksoti ištisas valandas.

Yra ir tokių tėvų, kurie tai, kad savo vaikus myli, nuolat pasakoja patiems vaikams, kaimynams, bendradarbiams ir atsitiktinai sutiktiems žmonėms gatvėse, geležinkelio stotyse, parduotuvėse ir giriose. Tačiau Bernardas žino, kad kartais jie apsirinka. Kai kurie tėvai savo vaikus myli daug mažiau, negu jiems atrodo, tik niekas nedrįsta jiems to pasakyti. Argi sakysi tėvams, kad jie nemyli vaikų?

Apie tėvus, kurie vaikų nemyli, Bernardui girdėti neteko, nors matydamas, kiek daug yra tėvų ir kokie jie skirtingi, galvodavo, kad gali pasitaikyti ir tokių, kurie vaikų nemyli visiškai.

Įdomu, kaip jie atrodo? – klausinėdavo savęs Bernardas.

O štai savo tėvus myli visi vaikai. Net patys mažiausi, kurie dar nė nežino, kad myli. Pasirodo, vaikai kitaip negali. Jeigu jie nustotų mylėti, imtų bijoti pasakų, žaislų ir vaikiškų dainelių, pradėtų blogai miegoti ir valgyti, imtų lėtai augti ir nustotų prie stalo mataruoti kojomis. Ar matėte bent vieną vaiką, kuris prie stalo nemataruotų kojomis?

- 7 Vaikuose yra mažyčių grūdelių, kuriuose po plonyte pernykščių lapų spalvos luobele slypi meilė. Tų grūdelių kiekvienas vaikas gauna jau gimdamas.

Įdomu, kad ne vienam žmogui tų grūdelių užtenka visą gyvenimą.

Baisiai geras dalykas yra tie grūdeliai...

- 8 Bernardą tėvai labai mylėjo. Taip sakydavo ne tik jie, bet ir tėvukas, močiutės, kaimynai, mokytojai, žmonės gatvėse. Visi.

Ir tik vienam Bernardui atrodė, kad jo tėvai taip sakydami klysta. Kad tėvai jį myli, bet nelabai. Galėtų mylėti labiau. Mama turėtų jo klausytis, o ne ūkčioti. Tėtis turėtų su juo ginčytis, o ne linkčioti gal-

va. Jeigu kas nors būtų paklašęs, kodėl taip atrodo, atsakyti Bernardui būtų buvę nelengva. Aišku, jis būtų prisiminęs, kad tėtis niekada jo nebuvo nuvedęs ten, kur būna simpatišku šunų. Kad mama jam liepdavo bučiuoti močiutes. Ir kad abu norėdavo jį įkišti į stiklinę geriausių berniukų dėžę. Visa laimė, kad apie meilę Bernardo niekas neklausinėjo. Bernardo namuose apie meilę kartais užsimindavo tik televizorius.

Aptariame tekstą

1. Aptarkite tėvų įvairovę [1]. Kodėl toks išvardijimas juokingas? (Ypatybių sąrašą galite papildyti.)
2. Kokie keturi dalykai būdingi visiems tėvams? [2]
3. Apie kokias tėvų pareigas čia kalbama? Ką jūs manote apie šias pareigas? Kokie vaiko gebėjimai žlugdomi, kai tėvai per daug juo rūpinasi, viską už jį padaro? [2, 3, 4]
4. Kodėl sakoma, kad tėvai labai mėgsta žaisti? Kaip ištraukoje vertinami du mėgstamiausi tėvų žaidimai? [4, 5]
5. Kaip suprantate žodžius: „Vaikams tada būna nelinksma, nes jiems atrodo, jog pradėti žaidimą, kuriame nebus laimėtojų, yra tuščias laiko gaišinimas“? Ar pritariate? [4]
6. Kokių nurodymų vaikai nuolat girdi iš tėvų? [5]
7. Kodėl net neabejojama, kad visi vaikai myli savo tėvus? Kas tie „mažyčiai grūdėliai“, kurių turi kiekvienas vaikas? [6, 7]
8. Kokios tėvų meilės trokšta Bernardas? [8]

Apibendriname

1. Raskite keletą pasakojimo vietų, kur apie tėvus kalbama su pašaipa. Iš ko matyti, kad juokaujama?
2. Kuris pajuokavimas jums atrodo taikliausias?

3. Kas Bernardui iš to, kad jo tėvai demokratiški? Ar jie girdi, ką sako sūnus?
4. Ar jūsų patirtis patvirtina, kad tėvai „pasiutusiai mėgsta duoti nurodymus“?
5. Ar sutinkate su Bernardo aiškinimu, kas yra tėvų meilė? Atsakymą pagrįskite.
6. Užpildykite lentelę: palyginkite Jono požiūrį į meilę šeimoje su Bernardo nuomone, kokie yra mylintys ir nemylintys tėvai.

Tėvų meilė pagal Joną	Tėvų meilė pagal Bernardą	Netikra meilė pagal Joną ir Bernardą

7. Ar pritariate Bernardui, kad tėvai jį myli, bet nelabai? Palyginkite su savo padėtimi, tik verčiau juokais – ironiškai.

Tyrimas

Peržvelkite internete kurį nors rimtą dokumentą apie vaikų teises ir pareigas (pavyzdžiui, Jungtinių Tautų vaiko teisių deklaraciją) ir palyginkite su šiame tekste išsakytomis mintimis.

8. Č. Dikenso „Oliverio Tvisto nuotykių“ ištraukoje ir ką tik skaitytoje G. Morkūno „Vasaros su Katšuniu“ ištraukoje pašiepiami kai kurie dalykai, nors kalbama tarsi rimtai. Iš ko suprantame, kad tai pašaipa?

Rašome tekstą

Pasikalbėkite su suolo draugu, kaip artimieji bandė jus „įkišti į stiklinę geriausių berniukų (mergaičių) dėžę“. Kas iš to išėjo? Užrašykite pokalbį taip, tarsi rengtumėte knygą. Kaip pavyzdį imkite rašytojos Vandos Juknaitės pokalbį su Jonu. Tik jiedu kalbasi labai rimtai, o jūs – nelabai...

6. EILĖRAŠČIAI APIE TĖVUS IR VAIKUS

Kaip suprasti?

Iki šiol skaitėme prozą – veikėjų istorijas, susidedančias iš įvairių įvykių. Tokiuose pasakojimuose vaizduojamas tikras arba fantastinis pasaulis.

Dabar aptarsime kelis **eilėraščius**. Tokiuose kūriniuose autoriai neaprašinėja veikėjo, nepasakoja jo nuotykių. Eilėraščiai kalba apie žmogaus jausmus ir išgyvenimus. Pamenate, kaip berniukas Mijo temstant sėdėjo ant parko suolo. Jis dar nežinojo, ką reiškia auksu švytintis obuolys, jautėsi vienišas ir liūdėjo. Apie tai galima parašyti eilėraščių.

Eilėraštis dažnai primena sapną, svajonę. Jis rašomas trumpomis eilutėmis, neretai su pasikartojančiais sąskambiais pabaigoje. Jau žinote, kad tai yra rimas ir rimuotis gali ne tik gretimos eilutės. **Rimas** ne tik suteikia eilėraščiui gražaus skambesio, bet ir suartina panašiai skambančius žodžius. Kitaip nei prozoje dėliojami žodžiai, jų sąskambiai, dažni pasikartojimai perkelia skaitytoją į savitą poezijos pasaulį, kalbantį apie žmogaus nuotaikas ir būsenas, jausmus.

Eilėraščių perskaityti paprasta, bet perprasti dažnai nėra lengva. Tad skaitysime pamažu ir mokysimės suprasti poeziją.

Lietuvių rašytojas **Valdemaras Kukulas** (1959–2011 m.) gimė Kūpiškio rajone. Kūrė poeziją vaikams ir suaugusiesiems, dirbo įvairių kultūros leidinių redakcijose, rašė literatūros kritikos straipsnius. Pateikiamas eilėraštis iš rinkinio vaikams „Vėjo birbynė“ (2000 m.).

Skaitydami pamėginkite suprasti, kas atsitiko berniukui, kodėl jis jaučiasi vienišas.

Vienatvė

1 Labas vakaras,
Labas, vėlyvas,
Ak, ir tu šiandien
Liūdnas, mėnuli...	3 Mėnesėli,
Tu pereik per miestą
Ir surask,
Kur svečiuojas tėveliai.
2 Kaip ir aš... jau naktis,
O vis gyvas.
Nors vaikai
Jau senokai sugulę.	4 Pasakyk, kad juos
Prašo pakviesti
Jų sūnus, –
Jis užmigti negali.

Aptariame tekstą

- 1.1. Kaip berniukas kreipiasi į mėnulį? Ką tie žodžiai pasako apie patį berniuką?
- 1.2. Kodėl berniukas liūdi?
 - 2.1. Kodėl vaikas mano, kad ir mėnulis liūdnas?
- 2.2. Kas sieja berniuką ir mėnulį? Kaip tą ryšį išryškina rimas (vėlyvas – gyvas, mėnuli – sugulė)?
- 2.3. Pirmas posmas baigiasi daugtaškiu, šis ženklas yra ir antrame posme. Kaip manote, kodėl rašytojas pasirinko šį ženklą? Ką jis padeda išreikšti?
 - 3.1. Kaip trečio posmo pradžioje pasikeičia kreipinys? Kodėl?
 - 3.2. Ko vaikas prašo mėnulio? Kuriais veiksmažodžiais tai pasakyta?
 - 3.3. Ką sužinome apie berniuko tėvus?
 - 4.1. Kodėl berniukui reikia tėvų?
 - 4.2. Kaip jo ilgesį padeda perteikti rimas (palyginkite paskutines trečio ir ketvirto posmo eilutes) ir paskutinių eilučių pradžios sąskambis (jų – jis)?

Apibendriname

1. Apibūdinkite berniuko savijautą. Kaip jaučiatės, kai tėvai vakare kur nors užtrunka? Ką darote, kai sunkiai sekasi užmigti?
2. Ar mėnulis atsako berniukui? Kaip mėnulio vaizdas padeda išverti vienuosį? Atsakymą pagrįskite savo patirtimi ir tekstu.
3. Kokia šio eilėraščio nuotaika? Kas ją perteikia?
4. Remdamiesi eilėraščiu, sukurkite pasakojimą. Sugalvokite šios istorijos pabaigą.

5. Kuriame iš skaitytų prozos kūrinių pasakojama apie vaiko vienuosį? Kaip baigėsi ta istorija? Kurį tekstą – prozinį pasakojimą ar eilėrašį – buvo įdomiau ir lengviau skaityti? Kodėl?

Lietuvių rašytoja **Judita Vaičiūnaitė** (1937–2001 m.) gimė Kaunė. Kūrė poeziją, prozą, dramas, vertė literatūrą iš užsienio kalbų. Daugiausia savo eilių skyrė miesto, istorijos temoms. Yra parašiusi poezijos ir vaikams. Rašytoja žinoma ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Skaitydami eilėrašį, stenkitės išvysti žodžiais kuriamą vaizdą, suprasti, kas leidžia gretinti saulėgrąžą, saulę ir mamą.

Gėlė

- 1 Saulėgrąža. Saulė. Mama.
- 2 Aplinkui tokia ramuma.
- 3 Taip šilta. Ir juokias dažai.
- 4 O juoko – mažai ir mažai.
- 5 Palinksta, visa šviesdama,
- 6 Saulėgrąža. Saulė. Mama.

Aptariame tekstą

1. Kas gretinama pirmoje eilutėje? Ką bendra turi gėlė, saulė ir mama?
- 2.1. Koku daiktavardžiu nusakoma nuotaika antroje eilutėje?
- 2.2. Kurį pirmos eilutės žodį jis primena savo skambesiu? Ką šis sąskambis pasako apie mamą?
- 3.1. Kuriam pirmos eilutės žodžiui artimiausias žodis „šilta“?
- 3.2. Apie kokius dažus kalbama eilėraštyje? Kas ir ką piešia? Kodėl taip manote?
- 4.1. Su kuriuo ketvirtos eilutės žodžiu rimuojamas žodis „dažai“?
- 4.2. Ką dar tai pasako apie mamą ir buvimą su ja?
- 5.1. Paskutinėse eilutėse dar kartą sugretinama saulėgraža, saulė ir mama. Kas šįkart leidžia jas gretinti?
- 5.2. Paaškindite veiksmažodžio „palinksta“ reikšmę.
- 6.1. Kas apskritai sieja mamą, saulę ir saulėgražą?
- 6.2. Kaip paaškindumėte, kodėl sutampa pirma ir paskutinė eilutė?

Apibendriname

1. Kokia viso eilėraščio nuotaika?
2. Ko, be skambesio, eilėraščiui suteikia rimas?
3. Koks vaiko ir mamos santykis eilėraštyje? Kas vaikui yra mama?
4. Apie ką šis eilėraštis? Jame slepiasi pasakojimas – atkurkite jį.
5. Su kuriuo iš prozinių šio skyriaus pasakojimų jį palygintumėte? Kuo jie panašūs ir kuo skiriasi?
6. Kokiomis spalvomis iliustruotumėte šį eilėrašį? Nupieškite ir paaškindite savo piešinį.

Juozas Erlickas gimė 1953 m.

Akmėnės rajone. Rašo humoreskas, pjeses, eilėraščius vaikams ir suaugusiesiems. Šis poetas, vadinamas gyvuoju lietuvių literatūros klasiku, savo kūrinis mėgsta paversti dainomis ir atlikti scenoje.

Skaitydami atkreipkite dėmesį į vaikiškų dainelių ir pasakų žodžius. Kokių naujų reikšmių jie įgauna eilėraštyje?

Kas užvis geriausia

- 1 Danguje ganiau aš baltus žirgus,
Žemėje ieškojau, ko nebūna.
Vasaros man kūrė baltus žirnius,
Ogi žiemos vežė į malūnus.
- 2 Baltos dienos malė baltus miltus
Tarp tėvelių rankų pamažu.
Ir gyvenimas byrėjo šiltas
Į metus tarytum į maišus.
- 3 Saulė virė, mėnesėlis kepė,
Vakaras varvėjo kaip medus.
Rytas rūką tartum sviestą tepė, –
Tai vaikų gyvenimas gardus.
- 4 Aušo man tada rytai it šventės,
Kažin kur toli perkūnai trunkės.
Ir patiko man mažam gyventi
Tarp šiltų tėvelių rankų.

Aptariame tekstą

- 1.1. Kas kalba eilėraštyje?
- 1.2. Kokius vardija savo veiksmus? Kas tie „balti žirgai“ danguje ir jų ganymas?
- 1.3. Kokių dar veikėjų yra pirmame posme? Ką jie veikia? Kas čia atrodo netikroviška? Kodėl?
- 2.1. Kokia spalva minima pirmame posme ir antro posmo pradžioje? Kokį tai sudaro įspūdį?
- 2.2. Kuo dienos panašios į žmones? Kodėl taip manote?
- 2.3. Kas yra „miltai“, byrantys „į metus kaip į maišus“? Kurį trečios eilutės žodį jie atitinka?
- 2.4. Malūne malama girnomis. Kas leidžia su jomis gretinti tėvėlių delnus? Kurie žodžiai pasako, kaip vaikas jaučiasi, augdamas su tėvais?
- 3.1. Trečiame posme vėl daug veikėjų. Išvardykite juos. Kuri eilutė nusako jų veiksmų tikslą? Ką tuo metu veikia vaikas?
- 3.2. Ką apie vaiko gyvenimą pasako žodžiai „medus“, „gardus“? Kokį įspūdį ir nuotaiką jie kuria?
- 4.1. Su kuo ketvirtame posme lyginama eilėraščio žmogaus vaikystė? Kaip jis pats ją vertina? Kur ir kaip tai pasakyta? Iš ko matyti, kad tie laikai jau praėjo?
- 4.2. Ką reiškia perkūnų trankymasis? Kur jie trankosi? Kodėl apie tai užsimenama?

Apibendriname

1. Kurie žodžiai eilėraštyje geriausiai išreiškia tėvų santykį su vaikais? Įvardykite tą santykį.
2. Kokios spalvos vyrauja eilėraštyje? Kokį praėjusios vaikystės vaizdą jos padeda sukurti?

3. Kai kurios vietos primena lietuvių liaudies dainas, pasakas. Raskite jas. Kaip manote, ko jos suteikia eilėraščiui ir ką pasako apie vaikystę?
4. Kurie žodžiai susiję su laiko tėkme? Išrinkite juos ir surašykite poromis (vasara – žiema ir t. t.). Ką tai padeda suprasti apie žmogaus gyvenimą?
5. Apibūdinkite eilėraščio žmogų. Ar jis pasakoja tik apie savo gyvenimą? Kodėl taip manote? Remdamiesi tekstu, apibendrinkite, koks apskritai yra vaiko gyvenimas. Koks jis atrodo suaugusiajam?
6. Papasakokite šį eilėraščių. Ar jūsų pasakojimas – tas pat kas eilėraštis? Kodėl ne? Kuo eilėraščio tekstas skiriasi nuo skaitytų pasakojimų? Pasakykite, kaip suprantate, kas yra eilėraštis.
7. Kuo apskritai savitas eilėraščių pasaulis?

Tyrimas

Surenkite apklausą.

- Kokias daineles iš ankstyvosios vaikystės geriausiai prisimena klasės draugai?
- Kada ir kaip jie išmoko tų dainelių?
- Ką jie pajunta dabar, išgirdę tas daineles?

Rašome tekstą

Parašykite rašinį „Šviesiausia mano vaikystės diena“. Jame pavartokite patikusius eilėraščių žodžius, kurie geriausiai nusako jūsų išgyvenimus.

7. VAIKO ATSIDAVIMAS

Lietuvių rašytojas **Juozas Tumas-Vaižgantas** (1869–1933 m.) kilęs nuo Anykščių. Jis buvo kunigas, aktyvus visuomenės veikėjas daug bendradarbiavęs spaudoje, dėstęs aukštojoje mokykloje. Vaižgantas laikomas viena įdomiausių to meto Lietuvos kultūros asmenybių. Geriausiai žinomas kaip prozininkas, rašęs apie Lietuvos kaimą ir jo žmones.

Pragiedruliai

Knygos „Prāgiedruliai“ ištraukoje rašoma, kaip Aleksiuks nori padėti sergančiai mamai ir patiria nelengvą išbandymą.

Skaitydami pastebėkite, kur ir kaip prasideda ir baigiasi veiksmas. Atkreipkite dėmesį, kaip keičiasi Aleksiuks nuotaika keliaujant, ko ir kodėl jis bijo.

Pasižymėkite ir aptarkite su mokytoju nesuprantamus žodžius.

Aleksiukas gydo motutę

- 1 – Ak, kad čia būtų kokios gardžios rūgštelės!.. – vieną kartą išsitarė serganti Taučvienė, net alpdama troškimu.
 - Gal batvinių misos atnešti? Šviežia, tik darė. Labai gardi rūgštelė, – pasiūlė Aleksiuks.
 - Ne...
 - Gal uogų syvo su vandeniu?
 - Ne...
 - Tai ko gi?
 - Kad pati nežinau.

- 2 Ligonims, sako, dažnai užėina kažin kokie nesuprantami geidimai. Aleksiuksui pagailo motutės.
 - Tai aš gi tamstai atnešiu... Tik pabūk viena... – tarė, nušvitęs laiminga mintimi.
 - Ir nelaukdamas atsako, ėmė kojas čebatėliais autis: atėjo į galvą, beg neįsirpo jau raiste mėlynės.
- 3 Raistas buvo netoli, už neviso kilometro, slesnoje tarpukalnėje, drėgnas, storą samanų patalą pasiklojęs. Medžiai tai reti ir lig debesų aukšti, tai atžalos tankios kaip šepetys – tikra gyvačių lindynė...
- 4 Aleksiuksas iš mažens buvo pernelyg jautrus. Į bjaurius daiktus nė pažiūrėti negalėjo. Užmuštas gyvates piemenys dažnai valkiojo tąsė, pavasarį į butelius kimšo ir ant gurbų kabinėjo – gyvuliams vaistams; vasarą į skruzdėlyną ar į vandenį mėtė.
 - Pamatęs pusės metro nuogą gleivėtą pantį plikom blakstienom, piktom, reiškiam kaip žmogaus akim, per visą mėnesį dairėsi aplink: net į lovele guldamas, graibėsi, beg nėra kur piktosios. Šiurpulys ėmė tik atminus, kad ta bjaurybė ne tai kad įkąstų, bet kad nors per nuogą kūną peršliaužtų.
- 5 Aleksiuksas kojas apsvyniojo vilnoniais autskariais, nors karšta buvo kaip pirtyje: per vilnoną, matai, gyvatės geluonis nepereinaš, nors čebato odą lengvai perkertanti; dėl visa ko ir čebatėliais sveikaisiais apsiavė; lazdos nusitvėrė už vidurio, kad, gyvatei į galą lazdos įkirtus, geluonis, išilgai lazdos lengvai perėjęs, į ranką neišlįstų, – ir išėjo sergančiai motutei gardžios rūgštelės ieškotų, kaip toje pasakoje karalaitis savo mylimajai gyvojo vandens parneštų.
- 6 Išėjo gana drąsiai, lazda piktai taukšėdamas, ančiakius kiek begalėdamas suraukęs. Tik netoli nuo miškelio ančiakiai pradėjo leistis, akelės iš baimės kėstis; lazda nebetaukšėjo, tik nešė ją pakėlęs, kad, pamatęs ramiai sau gulinčią... kuo greičiausiai galėtų atgal smukti; per sprandą gi tada tedrožti, kada pamatys verpste ant uodegos atlekiančią. Gyvatės, kai įpyksta ir ima vyti, stačios ant uodegos lekia, ne raitytis raitosi; taip jos ir raitą galį pavyti, o jau pėsčias tai niekaip neišbėgs.

- 7 Vienas bernaitis turėjo labai greitą eržilą. Pasimazgęs jį, išjojo raitan gyvačių karaliaus ieškotų (jo vainikas esąs vienu diemėntų). Ag ir atrado. Sučiupo vainiką, šoko ant arklio ir žaibu leidosi iš miško. Gailiai sušnypštė karalius; tan balsan sušnypštė visos raisto gyvatės, net medžių šakos sudrebėjo, ir kiek tik jų buvo, šoko vytis. Lekia žirgas, kojomis žemės nesiekia; vejas stačios gyvatės, kaip pievos smilgos, po kairei ir po dešinei liūliuoja, neapsakomu piktumu į raitelio veidą įsižiūrėjusios; rodos, sakyte sako: numesk vainiką ir jok sau sveikas. Kur jis tau mes! Paukščių skrenda bernaitis ir pagalios mato visas pralenkęs; visos nusileido, atsiliko. Atsiduso bernaitis, kaip mirties paleistas.
- Dievui gi dėkui – betgi išbėgau! Dėkui ir tau, žirgeli juodbėrėli, kad mane jauną vadavai: bus man aukso rūmai, bus tau sidabro stonelė... – tarė parjojęs ir siekė uodegos atmazgyti. Čiaukš gyvatė į baltą ranką: virsta bernelis nebegyvas, lekia gyvatė atgal su vainiku: būta jos išokta pamazgyton arklio uodegon.
- 8 Raistas, kurį per tris sveikamarijas visą skersai galėjai perbėgti, Aleksiukui rodės tokia giria, jog gyvačių karalius ir paieškojęs nerastų geresnės. Per kilometrą aplink nė gyvos dūšios, jokio balselio: girdis, kaip

nudžiūvusi šakelė krinta. Tokia paslaptina, baisi tylą, kad net čia pat sustaugęs vilkas broliu pasirodytų.

- 9 Pakraščiais uogienojų nėra; reikia eiti gilumon, tankumon. Trumpi turėjo būti Aleksiuko žingsniai: ėjęs ėjęs, amžiną valandą ėjęs, kad atsigrižo, reti pakraščio medžiai vis tebesimatė. Toliau... tanku ir tamsu. Štai ir pušų kelmai, uogienojais apaugę. Kur ne kur derli sultinga uoga mėlynuoja ir, linksmai blizgėdama saulėje, prašosi nuraškoma. Drūtos pušų šaknys, kaip voro kojos, samanomis apžėlusios, plačiai apkėtusios turi drėgną žemę. Po šaknim urvų urveliai, nė suskaiyti; vis tai gyvačių landos: užsistosi ant jų, ir ištrykš iš urvo bjauri kirmėlė, kaip iš lieso galvijo paskūrio paspaudus ištrykšta inkštiras. Brrr...
- 10 Vienu metu Aleksiukas atminė visa, ką tik buvo girdėjęs apie gyvates ir po miškus vedžiotojus, kada gailiai, kurių pilna tarp uogienojų, uogautojams apsuka galvą. Pagaliau taip išibailino, jog stačiai herojiškos reikė meilės jam sulaikyti miške bent penkias minutes. Visas pavirto regėjimu ir girdėjimu. Vienu sykiu matė medžių pašaknes ir pašakius, beg neraitos žemėje, beg nekabo nuo šakos nusvirusi (gyvatės juk ir į medį moką lipti), beg nekyšo iš urvo. Kairiąja ranka lazdos pasiremdamas, skvernus į tarpukiškį įsispraudęs, kad į juos kuri neįsikabintų kaip į ano bernaičio arklio uodegą, dešine ranka rinko uogeles skubotai, daugumą žemėn nubarstydamas ir nebedrįsdamas jų surinkti, ir pylėsi į kišenėlę.
- 11 – Na, dar ant vieno kelmo, ir bus gana!
Žingt – ir šiūst kažin kas kai verpstė geltonas...
- Aleksiuko užsistota ant galo nukritusios pušinės šakos; bet šoko taip, jog iš miško keliais šuoliais išsprūdo, o per laukus taip bėgo, jog nė anas raitelis greituoju savo žirgu, ne tik verpstėmis atsistojusios gyvatės nebūtų pavijusios; greičiau nė su gyvačių vainiku nebūtų bėgęs. Atsigrižo tik ūlyčgalyje. Vis dėlto, ko buvo paketinės, to buvo gavęs – uogelių.
- 12 Išvertęs kišenėlę, suėmė saujelę sumaigyty, su duonos trupiniais sumišusių mėlynių ir triumfuodamas nunešė ligoniui. Ant mėlynai perbalusio veidelio Taučvienė pažino nepigiai būta jai gauta rūgš-

tymėlio. Neapsakoma malone ilgai pažiūrėjusi Aleksiukui į veidelį, paskui į ištiestą jai mažą delnelį su keleta uogų, nusišiepė taip, kaip motina temoka nusišiepti, kai kūdikis jai kuo patinka, ir tarė:

13 – Dėkui, dėkui, sūneli!.. Valgyk pats; man noras perėjo. O gyvatė neįkirto?

Daugiau niekas Aleksui taip brangiai nebeatsimokėjo už jo pasišventimus ir pavojus, nes niekas daugiau už motiną meilės turto neturi.

Aptariame tekstą

1. Kokie Aleksiuko ir motutės santykiai atsiskleidžia jų pokalbyje pačioje pradžioje? [1]
2. Kodėl Aleksiukas ryžosi leisti į žygį? [2]
3. Kokią savybę nuo pat mažens turi Aleksiukas? Raskite tekste, kur tai pasakyta. [4]
4. Kaip Aleksiukas ruošiasi keliauti į raistą? [5]
5. Kaip nusiteikęs palieka namus? Su kuo lyginamas jo žygis? [6]

Tyrimas

Raskite keletą pasakų apie karalaitį, išėjusį parnešti gyvybės vandens. Vieną iš jų trumpai aptarkite.

- Kam reikia to vandens?
- Kokių išbandymų tenka patirti karalaičiui? Kaip jis įveikia kliūtis?
- Kaip jam atlyginama už pasiaukojimą?

6. Kaip keičiasi berniuko jausmai, artėjant prie raisto? [6]

Tyrimas

- Raskite žodinės ir vaizdinės informacijos apie raistus: jų augaliją, gyvūniją, Lietuvos raistuose gyvenančias gyvates.
- Parenkite pateiktį apie raistus klasės draugams.

7. Kaip vaikas įsivaizduoja gyvatę? Kuo grįstas toks jo įsivaizdavimas? Kokių prisiminimų apie gyvates iškyla atmintyje? [6]
8. Trumpai atpasakokite, kaip bernas pagrobė gyvačių karaliaus karūną. [7]
9. Kodėl Aleksiukas prisimena pasakojimą apie berną ir gyvačių karalių? [9, 10]
10. Trumpai apibūdinkite vietą, kur auga mėlynės. [9]
11. Kokio didumo raistas? Iš ko tai suprantate? [8, 9]
12. Kiek laiko berniukas galėjo praleisti raiste? [10]
13. Kaip suprantate žodžius „visas pavirto regėjimu ir girdėjimu“? [10]
14. Koks jausmas neleidžia Aleksiukui tuoj pat sprukti iš raisto? [11]
15. Kas atsitinka beuogaujant? Ko išsigąsta berniukas? [11]
16. Kuris teksto žodis tiksliausiai apibūdina sugrįžusio namo Aleksiuko būseną? [11, 12]
17. Iš ko Aleksiuko mama supranta, koks sunkus buvo žygis? Kas rodo, kad ji suvokia vaiko baimę? [12]
18. Kaip mama atsidėjoja vaikui? [13]
19. Kodėl paskutinėje pastraipoje berniukas jau pavadinamas Aleksu? [13]

Apibendriname

1. Kaip vertinate Aleksiuko sprendimą parinkti raiste mėlynių?
2. Surašykite kelis tikrus ir įsivaizduojamus raisto pavojus.
3. Aptarkite, kuo labiausiai skiriasi Aleksiuko namai ir raistas.

Aleksiuko namai		Raistas	
Apibūdinimas	Citata	Apibūdinimas	Citata

4. Palyginkite berno ir Aleksiuko kelionę į raistą. Ar yra panašumo? Kuo skiriasi tų kelionių tikslas?
5. Ar pavyko Aleksiuko žygis? Kodėl taip manote? Kaip sūnaus pastangas įvertino mama?
6. Kodėl mama atsisakė sūnaus atneštų uogų?
7. Iš ko matyti, kad mama ir sūnus labai myli vienas kitą?
8. Apie ką šis pasakojimas – kokia jo tema? Pasirinkite vieną iš trijų teiginių, pagrįskite savo sprendimą. Galite pasakyti ir kitais žodžiais.
 - a) Aleksiuko meilė motutei.
 - b) Drąsus Aleksiuko žygis į raistą.
 - c) Kokios baisios yra gyvatės.
9. Kas pasakoma šiuo tekstu – kokia pasakojimo pagrindinė mintis? Pasirinkite vieną iš trijų teiginių, pagrįskite savo sprendimą. Galite pasakyti ir savaip.
 - a) Aleksiukas nugali baimę.
 - b) Meilė mamai stipresnė už baimę.
 - c) Svarbu ne uogos, o kaip jų gauta.

8. DŽIUGUS BUVIMAS KARTU

Armėnų kilmės rašytojas **Viljamas Sarojanas** (1908–1981 m.) yra žinomas kaip amerikiečių literatūros klasikas. Kūrė prozą ir dramas. Už vieną savo dramą buvo nominuotas garsiajai Pulicerio premijai, bet jos atsisakė. Jo kūryboje jautriai kalbama apie paprastų, dažnai nelaimingų žmonių gyvenimus.

Tėti, tu keistuolis

Knygoje „Tėti, tu keistuolis“ berniukas gyvena su tėčiu prie jūros, atskirai nuo mamos ir sesers. Tėtis rašytojas, uždirbti pinigų jam nelengva, o reikia aprūpinti visą šeimą.

Šis pasakojimas prasideda, kai berniukas su tėčiu po imtynių – tai jų mėgstamas žaidimas – išeina per lietu pasivaikščioti pajūriu. Skaitydami stebėkite, kaip keičiasi berniuko nuotaika. Būkite atidūs, nes skubėkite, – čia daug nutylėjimų.

Lietus

- 1 Liovėmės imtis ir nužingsniavome per lietu.
 - Tėti, – pasiūliau aš, – užmirškim rašymą. Tu užmiršk savo kulinarijos knygą ir pjesę, o aš užmiršiu romaną.
- 2 – Ką tada prisiminti?
 - Neprisiminkim nieko. Bus mažiau rūpesčių. Tegul mums niekas nerūpi.
 - Tai neįmanoma, – atsakė tėtis. – Juk kas nors turi rūpėti. Argi tu nenori parašyti romano?
 - Ak, tėti, baik juokauti, ką aš apie tai išmanau? Galiu prisigalvoti visokiausių dalykų, kaip ir kiekvienas, bet aš nemoku jų pasakyti žodžiais. Užmirškim rašymą.

- 3 – Sutarta. Apie rašymą daugiau negalvojam.
 – Iškart pasijutau geriau, – pasakiau aš.
 – Ko gero, aš irgi. Bet vis viena ramybės neduoda pinigai. Vis viena jų reikia.
 – Na, gerai, gali trupučiuką pagalvoti apie pinigus.
 – Vien galvojimas nepadedą jų gauti.
 – Tada ir galvok apie juos, ir gauk.
 – Nežinau, kaip – nebent iš rašymo.
 – Po velnių, – sušukau. – Matyt, tikrai esi įklimpęs. Matyt, tau nieko kito nelieka, tik būti rašytoju. Bet aš tai jau ne – trauk jį velniai, tą rašymą. Verčiau būsiu valkata.
 – Gerai, – pritarė tėtis. – Aš irgi labai norėčiau būti valkata, bet progą jau esu pražiopsojęs. Matyt, ir toliau teks likti rašytoju.
 – O ar negali kaip nors kitaip uždirbti pinigų?
 – Deja, turbūt negaliu. Kad ir ne kažin kiek šitaip uždirbu, bet vis šiek tiek.
- 4 Valandėlę mudu tylėjom. Tiesiogėjome per lietu, klausėmės jo šnarėsio, ir aš ėmiau jaustis liūdnas ir vienišas.

- Tėti?
 – Ką?
 – Sugrįžau.
 – Iš kur?
 – Aš vėl rašytojas, tėti. Tu rašyk kulinarijos knygą ir pjesę, o aš rašysiu romaną. Išmoksiu – didelio čia daikto.
 – Tikrai?
 – Tikrai.
 – Bet kodėl?
 – Tėti, argi nesupranti, kad aš irgi turiu būti rašytojas?
 – Ko gero, tai pati didingiausia akimirka mano gyvenime.
 5 – Tik, dėl Dievo meilės, tėti, abudu rašykim taip, kad prajuokintume žmones, net jei negautume už tai pinigų, nes kas iš to gyvenimo, jeigu žmonės nesijuokia?
 – Nieko gero, – patvirtino tėtis.
 6 Ėjome per lietu ir galvojome apie savo darbą. Sunkus tai darbas, bet aš žinau, kad mano tėtis padarys savo dalį, o aš stengsiuosi padaryti savąją.
 Lietus dabar jau pliaupte pliaupė, bet mums tai nerūpėjo. Ėjome kaip ėję – tolyn nuo namų.
 Mes žinojome, kad jie yra.

Aptariame tekstą

1. Ką yra sumanę parašyti tėtis ir sūnus? Koks pagrindinis rašymo sunkumas iškyla berniukui? [1]
 Ar jūs susiduriate su šiuo sunkumu? Kaip jį įveikti?
2. Koks vaiko noras išreikštas sakiniu „Tegul mums niekas nerūpi“? Kaip paaiškintumėte tėvo atsakymą „Juk kas nors turi rūpėti“? [2]
3. Kodėl tenka galvoti apie pinigus? [3]
4. Ką reiškia žodžiai „Verčiau būsiu valkata“? [3]
5. Kada berniukas pasijunta „liūdnas ir vienišas“? Kaip manote, kodėl taip atsitinka? [4]

6. Ką sūnus pasako žodžiu „sugrįžau“? Kaip ir kodėl pasikeičia jo nuomonė apie rašymą? Kaip jis ketina įveikti rašymo sunkumus? [4]
7. Po kokių sūnaus žodžių tėtis pasako, kad tai didingiausia akimirka jo gyvenime? [4]
8. Koks, berniuko manymu, turi būti rašytojas? [5]
9. Kokia tėčio ir sūnaus būsena nusakyta žodžiais „Lietus dabar jau pliaupte pliaupė, bet mums tai nerūpėjo“? [6]

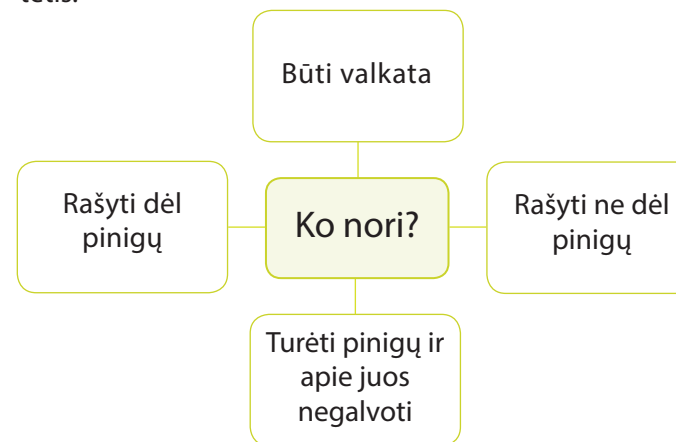

Apibendriname

1. Kodėl berniukas siūlo tėčiui pamiršti rašymą?
2. Pasvarstykite, kodėl pasakojimo viduryje berniukas pasijunta vienišas.
3. Kodėl berniukas apsisprendžia vis dėlto rašyti romaną?
4. Palyginkite vienatvės išgyvenimą su pačia pasakojimo pabaiga. Kuo skiriasi berniuko savijauta?
5. Kokia mintis pasakojimo pabaigoje geriausiai atspindi sūnaus pasitikėjimą tėčiu?
6. Tėtis ir sūnus kalbasi lyjant. Raskite vietas, kur minimas lietus. Kuo jos skiriasi ir kodėl?
7. Kodėl svarbu, kad jie kalbasi eidami?
8. Kaip suprantate paskutinius pasakojimo žodžius „Ėjome kaip ėję – tolyn nuo namų. Mes žinojome, kad jie yra“?
9. Užpildykite lentelę – remdamiesi teksto citatomis, apibūdinkite berniuką ir tėtį.

Berniukas		Tėtis	
Savybė	Citata	Savybė	Citata

10. Paaiškinkite, ką iš kelių galimybių renkasi berniukas ir ką tėtis.

11. Apibūdinkite berniuko bendravimą su tėčiu. Kuo jis skiriasi nuo Mijo bendravimo su tėčiu Tolių Šalyje?
12. Pildydami lentelę, palyginkite visus šio skyriaus tekstus. Reikia atsakyti, ar kūrinių veikėjai vaikai turi namus, suprantamus kaip šeima ir tėvų rūpestis.

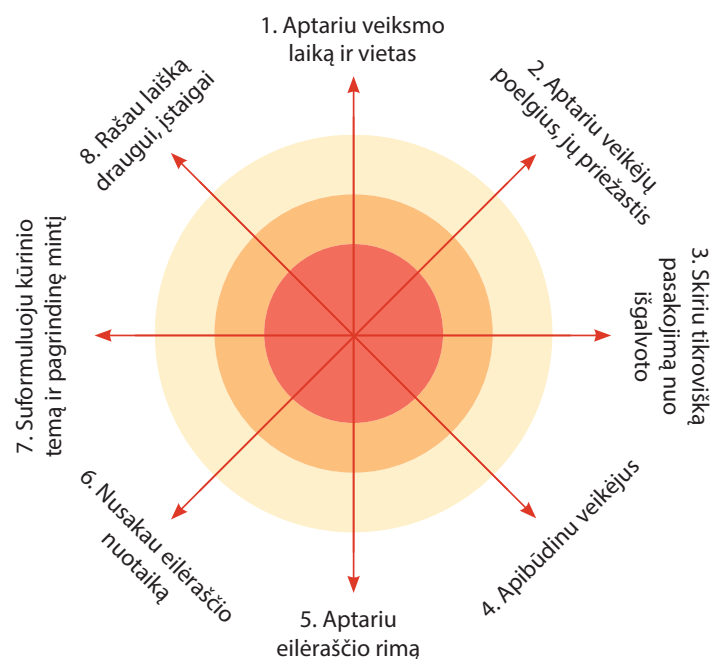
Veikėjas	Turi namus	Turi namus, bet norėtų kitokių	Beveik neturi namų	Neturi namų
Mijo				
Oliveris Tvistas				
Jonas				
Petrė				
Beatričė				
Bernardas				
Aleksiukas				
Berniukas („Lietus“)				

Diskusija

Ko reikia, kad vaikas jaustųsi laimingas? Pasikalbėkite apie namų, šeimos, vaikų ir tėvų bendravimo reikšmę. Savo nuomonei pagrįsti pasitelkite tai, ką sužinojote, nagrinėdami šio skyriaus tekstus, ir ką žinote iš patirties.

- 13.** Pasirinktą patarlę paaiškinkite, remdamiesi skaitytais tektais ir savo patirtimi.
- Kur ramu, ten tėvai, kur duonelė, ten namai.
 - Namai toliau, vargai arčiau.
 - Gerų tėvų geri ir vaikai.
 - Kas tėvų neklauso, valgo duoną sausą.
 - Lenk medį, kol jaunas.
 - Tėvo žodžiai brangesni už auksą.

Įsivertiname

1. Ar pavyksta aptarti veiksmo laiką ir vietas? Atsakykite į 3 klausimą p. 20 (*Apibendriname* Astridos Lindgren „Mijo, mano Mijo“), 3 klausimą p. 59 (*Apibendriname* Juozo Tumo-Vaižganto „Aleksiukas gydo motutę“).
2. Ar jums suprantami veikėjų poelgiai ir jų priežastys? Atsakykite į 5 klausimą p. 20 (*Apibendriname* Astridos Lindgren „Mijo, mano Mijo“), 3 klausimą p. 39 (*Apibendriname* Bitės Vilimaitės „Daug vaikų“).
3. Ar skiriate tikrovišką pasakojimą nuo išgalvoto? Atsakykite į 6 klausimą p. 20 (*Apibendriname* Astridos Lindgren „Mijo, mano Mijo“), 2 klausimą p. 39 (*Apibendriname* Bitės Vilimaitės „Daug vaikų“).
4. Kaip jums sekasi apibūdinti veikėjus? Atsakykite į 2 klausimą p. 28 (*Apibendriname* Čarlzo Dikenso „Oliverio Tvisto nuotyčiai“), 8 klausimą p. 39 (*Apibendriname* Bitės Vilimaitės „Daug vaikų“).
5. Ar mokate aptarti eilėraščio rimą? Atsakykite į 2.2. ir 4.2. klausimus p. 48 (*Aptariame tekstą* Valdemaro Kukulo „Vienatvė“), 2 klausimą p. 50 (*Apibendriname* Juditos Vaičiūnaitės „Gėlė“).
6. Ar gebate nusakyti eilėraščio nuotaiką? Atsakykite į 3 klausimą p. 48 (*Apibendriname* Valdemaro Kukulo „Vienatvė“).
7. Ar pavyksta aiškiai suformuluoti kūrinio temą ir pagrindinę mintį? Atsakykite į 9 klausimą p. 39 (*Apibendriname* Bitės Vilimaitės „Daug vaikų“).
8. Ar mokate parašyti laišką draugui, įstaigai? Kaip sekėsi atlikti 1 ir 2 užduotis p. 21 (*Rašome tekstą*)?